

اجزاء و ابراز خصوصیتها همه نوع دستشان باز خواهد شد.

بنده تصدیق می‌کنم ولی این معایر را چه می‌کند؟ است راجع به امروز نیست که ما بگوئیم اگر این لایحه تصویب نشود این معایب از بین می‌رود و اگر عرض کنم از رفتار و رویه که در ادارات نسبت به اشخاص شده اطلاعات بنده کاملتر است شاید حضرت والا تصدیق فرمایند برای اینکه بنده ۲۷ سال در ادارات بوده‌ام و سقیقتاً چیزهایی می‌دانم که حضرت والا در اینجا عرش را بیان نفرمودند اگر ما بفراهم از این مسائل جلوگیری شود قطعاً راه تصویب قانون استخدام است نه رد این لایحه آن ترتیب از تصویب دارد این لایحه به حال خود باقی است نهایت یک چیز هست و آن این است که همان وزارت مالیه را که مثل زردی اگر تا به حال وزیر مالیه با ۲ میلیون اظهار خصوصیت می‌کرد حالا با دو میلیون خواهد کرد.

بنابر این اگر ما بفراهم باین وضعیت که در ادارات معمول بوده خائنه به هم چاره نداریم جز اینکه قانون استخدام را وضع کنیم و مستخدمین را مطابق قانون استخدام داخل و خارج کنیم اما اینکه فرمودید دزدی‌هایی در ادارات هستند بنده دزد نمی‌گویم عرض می‌کنم مستخدمین در آن حالتها است که خودتان فرمودید البته زور که سر کار آمد برای تأمین آتیه خود ناچار است همه کار بکند که گرسنگی نخورد و وقتی باید متوقف دزدی مستخدم نبود که از همه چیز او را مطمئن بکنیم بنده از روی یقین عرض می‌کنم یک مستخدمی که بیست تومان یا ۲۰ تومان حقوق دارد اگر بوضعیت خود اطمینان داشته باشد خود را با آب و آتش می‌اندازد که آن حقوق از دست نرود و هیچ حاضر نیست دزدی بکند بخود این نسبت را مستخدمین بیچاره می‌دهند و می‌بینند این بیچاره‌ها با چه ذلتی حاضرند خدمت بکنند در صورتی که بدانند کسی با آنها کار نخواهد داشت البته بطور درستی خدمت می‌کنند ولی این لایحه مربوط باین قسمت نیست مطابق این لایحه هیئت وزراء باید بروند بودجه‌های خود را تهیه کنند برای اینکه تهیه قانون بودجه وظایف دولت است چنانکه در نظامنامه داخلی هم تصریح دارد که هیچگونه طرحی که مستلزم خرج اضافه حقوق باشد و کلاً نمیتواند پیشنهاد کنند علت هم همین است برای این که هیئت دولت که قوه مجریه است از احتیاجات مملکت اطلاع دارد و باید بنابر احتیاجات مملکت بودجه را تهیه کند نهایت بمجلس حق نقیض و نظارت داده شده است یا برای اینکه بدانند آنچه را که نوشته شده است یا نشده حالا مطابق این صورتیکه تهیه شده است دولت ادارات خود را تشکیل می‌دهد و آنچه را که لازم می‌داند باید در بودجه پیش بینی کند و بمجلس بیاورد نهایت اینکه چون گفته‌اند عایدی ما نوزده میلیون بیشتر نیست ما هم می‌گوئیم مطابق آن بشما ۱۹ میلیون اعتبار می‌دهیم حالا اگر یک صورتی بیاورند که عایدات

تجاوز از این مبلغ کند باز همان اندازه با آنها اعتبار می‌دهیم مجلس اگر موفق شود همین نکته را ثابت کند بکدام بزرگی بطرف بودجه بر داشته است و آن این است که هیچ خرجی بر بودجه تحمیل نخواهد شد مگر آنکه مجلس معلوم شود و این مسئله دو خاصیت دارد یکی آنکه بودجه از موازنه خارج نمی‌شود دیگر آنکه تمام توجه اول بمبادیات می‌شود بعد به خارج در صورتی که در این سنوات اخیر بر عکس تمام توجه به خارج بوده نه بمبادیات حالا اگر همین اصل را سه کنیم که مجری کنیم یعنی هیچ خرجی را تصویب نکنیم تا بعد اعتبار آن معین نشود آنوقت با رعایت این نکته و موازنه دخل و خرج اگر دولت بماند و بگوید بودجه من کسر است و بمجلس پیشنهاد قرض کند مجلس با کمال اطمینان تصویب می‌کند زیرا که ما داند جمع و خرجش مقدار استولی در غیر این صورت اگر یک بودجه بیاورند که چند میلیون هم اضافه داشته باشد یک پول نمی‌شود قرض کرد و آنگاه اول قسمی است که ما برای بودجه باید بداریم و بگوئیم در مقابل اینقدر عایدات بشما این قدر اجازه می‌دهیم خرج کنید باین شرط که بروید تشکلات خودتان را مطابق این عایدات و این اعتبار تهیه کنید و بمجلس بیاورید و بلا غالب این مخارج را که ما تصویب می‌کنیم حقیقتاً من غیر قانونی می‌دانم زیرا یک عایدی نیست که مادر مقابل آن بگوئیم این مخارج از آن محل پرداخته شود این قدم اول را که برداشتیم می‌شود امیدوار بود که پس از چند سال دیگر موفق داشته‌ایم یک بودجه صحیح بشویم بنده هم با حضرت والا موافقم که این بودجه نیست ولی یک بودجه جدید الولاده است که هنوز دندان ندارد حرف نمیزند راه نمیرود اگر خدا کسی اولادی بدهد آن طفل جدید الولاده را دور نمی‌اندازند زحمت می‌کشند او را تربیت می‌کنند زحمتش را متحمل می‌شوند تا وقتی که بزرگ شود هیچوقت کسی نمی‌گوید که هر چه خدا بمن اولاد بدهد می‌کنم تا اینکه یک اولاد بیست و پنج ساله بمن بدهد.

(خنده حضار)

بنابر این بنده با این لایحه موافقم از این نقطه نظر که اختیارات وزراء محدود شود و بودجه از این اعتبارات تجاوز نکند اگر هم نخواهند تجاوز کند اول باید محل آنرا تهیه کرده و بعد لایحه خرج بیاورد اما آن قسمت روزی هفت هزار تومان که آقای وزیر مالیه در جلسه قبل اظهار کردند من به آن اهمیت نمی‌دهم زیرا ممکن است در همین تغییر و تبدیل یک ضررهای دیگری وارد شود ولی بمقتدر مطمئن هستم که وقتی هیئت دولت دیدند که به آنها اجازه خرج داده نمی‌شود ناچار خواهند بود که تا اول سال بودجه خود را تهیه نکنند اما آن قدر فریب به سه میلیون از این تشکلات فعلی کسر کرده‌ایم بطور می‌تواند صورت

آنها فوراً بنویسند و بیاورند ناچار هستند که بعضی سرویسها و ادارات را با یکدیگر ترکیب کنند و برای این کار مطالباتی لازم است این چیزی نیست که فوراً انجام داده شود مستلزم یک تدقیقاتی خواهد بود و این پنج و شش ماه وقت لازم دارد و علاوه ماماتریم نیستیم بودجه ثانوی را که می‌آورند هینا تصویب بکنیم بودجه که می‌آورند در وهله اول قدری منضطر است و در مرحله دوم جامعتر و بهتر می‌شود تا اینکه موفق شویم در ظرف چند سال یکصورت جمع و خرج صحیحی داشته باشیم که قبل از وقت هیئت دولت مطابق قانون اساسی بمجلس تقدیم کند.

رئیس - چون مدتی از شب گذشته است و باره سؤالات هم هست که باید از آقایان وزراء شود اگر مجلس موافق باشد بقیه مذاکرات بماند برای جلسه بعد.

(گفته شد - صحیح است)

رئیس - آقای آقا سید یعقوب سؤالی داشتید.

آقای سید یعقوب - بنده یک سؤالی از وزارت داخله داشتم و بتوسط ریاست محترم فرستادم و حالا عرض میکنم مطابق اطلاعاتیکه از روزنامه‌جات و مکاتب وارده از فارس حاصل شده است ایل قشقایی در موقع حرکت از ییلاق به قشلاق علیه ابلغانی در ضمن عبورشان بعضی دهات را غارت و بعضی را ضابطه گذارده‌اند میخواهم خاطر نشان کنم طایفه که این کار را کرده‌اند چه طایفه هستند چون در واقع ایل قشقایی چند طایفه هستند.

درد شوری است، لشکر کی است و شش و لوی که این طایفه که اینکار را کرده اند طایفه عمله هستند که در اطراف جادر رئیس ایل هستند در این باب شکایت و تلکرافات زیادی در روزنامه مصر آزاد و استغفر هست و مکاتب هم رسیده نمی‌دانم هیئت دولت در این باب اطلاعاتی دارند و اگر اطلاعاتی دارند در این باب به اقدامی فرموده‌اند برای اینکه مانع این کار در این باب سخت گرفتار هستیم حتی هیئت متعلمین در شیراز تشکیل شده است و به علما ملحق شده‌اند و رئیس ایل قشقایی را تعقیب کرده‌اند خوب است اقداماتی را که در این باب فرموده‌اند بفرمایند.

رئیس الوزراء - این شرحی را که آقای آقا سید یعقوب میگویند باین تفصیل نبوده است یک راپورتهایی بخود من رسیده از ایالت و رئیس ایل هم حقیقت مطلب را خواسته‌ام و منتظر هستم توضیحات آنها برسد علاوه ما بایالت دستور داده‌ایم مأمور بفرستد در صورتیکه خسارتی رسیده باشد استرداد کند و مرتکب رانتیه نباشد.

رئیس - آقای سلیمان میرزا از آقای سلیمان میرزا - البته همه آقایان مخصوصاً

آنها یک در علم بودجه اختصاص دارند بهتر از بنده می‌دانند وقتی یک اعتباری برای یک وزارتخانه تصویب میشود برای مخارجی است که دولت یا وزیر آن وزارتخانه در مدت سال اگر یک مخارج فوق العاده پیش بیاید و بتصویب نمایندگان رسیده باشد به آن مصرف برسانند حالا از قراریکه شنیده‌ام در وزارتخانه‌ها از این محل اعتبار باشخاص اضافه حقوق داده میشود و وجه اعتبار بمجلس خودش مصرف نمی‌شود و هر وزیری که روی کار می‌آید بمجلس خودش علاوه بر بودجه که تصویب شده یکمقداری اضافه مواجب میدهد چون این برخلاف مقصودی است که در قانون نوشته شده خواستم از آقای رئیس الوزراء سؤال کنم که آیا این مطلب صحیح است و در وزارتخانه‌ها معمول است یا خیر؟

اگر معمول است باید در نظر داشت که نمیتوان آنرا در جزو تفریغ بودجه قبول کرد.

رئیس الوزراء - عملیات کابینه های سابق را مسبق نیست و مسئول اعمال آنها هم نیست ولی در کابینه بنده هیچ حقوقی از محل اعتبار داده نشده البته اگر سابق هم داده شده است خیلی بی قاعده بوده است.

سلیمان میرزا - بنده مقصودم این نبود که ایشان مسئول کابینه سابق هستند مخصوصاً شنیده بودم در این کابینه و در بعضی از وزارتخانه‌ها این مسئله معمول شده در صورتیکه آقای رئیس الوزراء تعقیب میفرمایند محققاً صحیح است و در آتیه لایحه تفریغ بودجه بمجلس آمده هر جا این مطلب اجرا شده باشد مجلس حذف خواهد کرد و بحساب همان وزیر خواهد گذاشت.

رئیس - شامزاده محمد هاشم میرزا راجع به مسئله دیوان سئوالی داشتند.

محمد هاشم میرزا - بنده هم از آقای رئیس الوزراء هم از آقای وزیر مالیه سئوال داشتم کدام را می‌فرمایند؟

رئیس - هر کدام را به خواهد سئوال کنید.

محمد هاشم میرزا - راجع به تقسیماتیکه (مسئله) دو بوم در خراسان کرده و استانداریک به دست آمده و راپورتهاییکه از خراسان رسیده باین حال شنیده می‌شود.

در اینجا راه می‌رود حقوقهم می‌گیرد آیا برای حساب او چه تکلیفی تعیین کرده‌اند وجه قرار برای ماخذ و مجازات اوداده‌اند؟

رئیس الوزراء - بوزارت مالیه دستور داده شده است که رسیدگی کند.

رئیس - (خطاب با آقای محمد هاشم میرزا) سئوالی راجع به بودجه بلدیه داشتید؟

محمد هاشم میرزا - بلی دومرتبه بنده از آقای وزیر مالیه راجع به بودجه بلدیه سئوال کردم که بودجه بلدیه را کی بمجلس خواهند آورد که در کمیسیون

بودجه مطرح شده و کمیسیون بودجه عقیده خود را اظهار نمودند بمجلس بفرستد که تکلیف آن معلوم شود.

رئیس الوزراء - بودجه جدید تهیه شده در ظرف همین دو سه روز یکمسیون بودجه فرستاده خواهد شد.

رئیس - آقای نصرت الدوله از آقای رئیس الوزراء سئوالی داشتند.

نصرت الدوله - بلی این سئوالی را که از آقای رئیس الوزراء میخواهم بکنم در دیوان امر معنوت بخواهم اگر بفرمایند مربوط بمن نیست ولی چون مربوط به تمام وزارتخانه‌ها است و نمیتوانستم فرما فرد سئوال کنم مجبور شدم از آقای رئیس الوزراء سئوال کنم از کرمانشاه تاجر شیرین از هر مال مکاری که عبور می‌کند ۳ تومان می‌گیرند و گذشته از اینکه از اتوبوس و گاری و درشکه هم می‌گیرند باز باسامی مختلف اضافه می‌گیرند حتی در موقع حمل بونه و حیوانات یا هیزم از آنها یک حقوقی می‌گیرند آنهم به اساسی عجیب متلاً ملاحظه فرمایند در زمستان حق المرتع می‌گیرند در صورتیکه زمینها ملو از یخ و برف است در باطابق با اسم فراوانی در میان طایف با اسم حفاظت در هارون آباد باز با اسم فراوانی در یک ترسفی شهر با اسم راه شوسه حالا بنده نمیدانم این بولها را کمی گیرند صحیح است یا خیر؟

وقتی بنده می‌گویم صحیح است یا خیر البته آقای رئیس الوزراء خواهند فرمود صحیح نیست البته از نقطه نظر و کلام مجلس هیچ بولی بتصویب مجلس نرسیده باشد صحیح نیست مقصودم این است که آیا این بول را با اجازه دولت می‌گیرند یا بدون اجازه دولت؟ که چه تصور می‌کنم قسمت اعظم آنرا بدون اجازه دولت می‌گیرند خیلی خوشوقت می‌شدم اگر رئیس الوزراء که تحقیقات عینی تری در این باب دارند توضیح می‌فرمودند که بنده هم ملتفت بشوم.

رئیس الوزراء - در این باب راپورتی بمن نرسیده و از سئوالی که ایشان فرمودند خیلی خوشوقت شدم چند شب قبل که این سئوال را بنده کتباً نوشته بنده رجوع کردم بوزارت فواید عامه و بمینستروان حکومت هم توضیحات خواستم بعد از آنکه توضیحات رسید جواب عرض خواهم کرد.

رئیس - آقای مستشار السلطنه

مستشار السلطنه - بنده چندین سئوال داشتم کدام یک را عرض کنم؟

رئیس - راجع به روبرورد

مستشار السلطنه - خوشبختانه والی روبرورد تعیین شده چون موقع مراجعت ایالت بگرمسیر محدود و سیلاخور است میخواهم بدانم کی والی حرکت خواهد کرد و چه رفت موجبات حرکت او معین میشود که قبل از مراجعت ایالت امنیت در آن حدود حکمفرما باشد و اهالی از امنیت آنحدود مطمئن باشند.

رئیس الوزراء - حکومت روبرورد بطوریکه

خودشان مهلت هستند تعیین شده و قریباً اتمام میشوند و راجع بانیت هم چنانکه خودشان مسبوقند کمال امنیت حاصل است و تقریباً تجاوز از دوازده قشون در روبرورد تهیه شده و پس از رسیدن حکومت البته وسائل لازمه برای تکمیل تأمین آنحدود اتخاذ خواهد شد.

رئیس - رفته‌ای از وزارت مالیه رسیده‌است قرائت میشود و انتخایاتی که مطابق این رفته باید بشود در جلسه آتیه خواهد شد.

(بنده من ذیل قرائت شد)

(ریاست محترم مجلس مقدس شورایی)

فروپیشانی مالیه تهام شدید ترین ایالات

مادی از یکطرف ادای مسئولیت و وظایف شناسی از طرف دیگر اجازه کشف حقایق را باینجانب میدهند.

آقای غضنفرخان نماینده کلیایکان از ابتدای مقرب لوی تیل تا انتهای میزان تیلان تیل یک نفر و از یونستان تا آخر سنه بیست و یکم میل دوم تصدی امانت مالیه کلیایکان و کمره و خونسار بوده‌اند چون از محاسبات و معاملات ایشان بدور چیزهایی برخلاف منافع دولت استبداد می‌شد وزارت مالیه در ابتداء سال گذشته آقای میرزا عبداللهخان نجمی مفتش مالیه را برای تقشیر حوزه مأمورینی آقای غضنفرخان اعزام داشت.

تقریباً مدت یکسال که مشارالیه در محل متوقف و مشغول تحقیقات و تقشیرات بود نسبت بدوره محاسبات آقای غضنفرخان اعزام داشت و تقریباً مدت یک سال که مشارالیه بدوره محل متوقف و مشغول تحقیقات و تقشیرات بوده نسبت بدوره محاسبات آقای غضنفرخان با اسناد و مدارک صحیح کشفیاتی نموده راپورتهای جامع بر سر گذار دادند.

در این موقع تذکر این مسئله را زائد نمی‌دانم با اینکه محیط و موقع چندان قدر و قیمتی برای صحت عمل و دیانت قائل نبود و بعبارت اخیری دوستی و صداقت خریداری نداشت معاذک آقای میرزا عبدالله خان با کمال دوستی و وظیفه اداری خویش را قسمی انجام داده‌اند که شایان تقدیر است.

در نتیجه رسیدگی و تحقیقات که اداره محاسبات کل مالیه نسبت به معاملات و محاسبات آقای غضنفر خان تکمیل نموده بود از طرف دولت وقت علائقات آقای غضنفرخان در حدود کلیایکان توفیق گردید در چندین قبل علائقات ایشان من غیر حق مسترد و قرار شد به محاسباتشان تجدید رسیده کی شود.

اخیراً که وزارت مالیه دوسیه و محاسبات ایشان را برای مذاقه تجدید نظر بکمیسیون تفریق محاسبات ارجاع نموده کمیسیون مزبور نیز پس از چند روز مطالعه و مذاکره حضوری با آقای غضنفر خان بالاخره موافقت خودشان را با اداره محاسبات کل کتباً اظهار و در نتیجه رسیدگی بیک قسمت از محاسبه دوره تصدی ایشان معادل مبلغ ۴۰ هزار تومان و هشتصد و هفتاد و یک تومان و چهار قران و یکشاهی ملزمی ثابت و لا کلام آقای غضنفرخان را مطابق صورت چاره تعیین نموده.

وزارت مالیه بر طبق التزام نامه سابق آقای غضنفرخان و نتیجه رسیدگی های کمیسیون تفریق محاسبات عجلاناً ملاقات گلیانیکان مشارالیه را که معروف است در نتیجه این مأموریت تحصیل کرده و سابقاً هم توقیف شده و بوسائلی آزاد کرده بود و شاید در حدود ۱۰ هزار تومان تعیناً ارزش داشته باشد ضبط و برای بقیه مبلغ فوق و یا مازمی های دیگری که بعدها از ممالک نشان کشف و اثبات بشود ناچار از تعقیب و رسیدگی خواهد بود.

چون وزارت مالیه از دو نقطه نظر مأمورین خود را تعقیب می نماید. اول از نقطه نظر محاسباتی که بعد از رسیدگی آنچه مازمی مأمور باشد از او گرفته شود و بعد از نقطه نظر تعصبات اداری که در دیوان محاکمات رسیدگی خواهد شد.

نظر باینکه هرگاه دیوان مزبور صلاح بداند وزارت مالیه امر را به یاریک بدهد ارجاع خواهد کرد برای حفظ شرافت مقام نمایندگی آقای غضنفر خان لازم دانست مراتب را به عرض رساند که تعقیب مشارالیه با اجازه مجلس مقدس باشد.

این زامم لازم است عرض کنم چنانچه آقای غضنفرخان به رسیدگی تفریق محاسبات اعتراض داشته باشند اگر چه رای کمیسیون مزبور قابل استیفاء نیست ولی در این موقع وزارت مالیه موافق است که قبلاً هیئتی از طرف مجلس مقدس تعیین شود که در مسامحت اداری وزارت مالیه منظم و متوالیا جلسات خود را تشکیل نموده محاسبات آقای غضنفر خان رسیدگی نماید و هرگاه بر هیئت مزبور هم مدعی شد که ایشان مستحق تعقیب اند آنوقت اجازه تعقیب صادر گردد.

وزارت مالیه به یادداشت خدمات صادقانه آقای میرزا عبداللّه خان نجفی و برای رفعت و دلگرمی آتیه ایشان ارتقاء رتبه در عشان منظور نموده ضمناً برای ترویج صحت عمل و تشویق مأمورین پاک دامن با ضرورت تقاضا می شود موافقت فرمایند هر مبلغ بابت مآخوژی های آقای غضنفرخان به حیفه فصول رسید محالدره يك آن بعنوان وجه تشویق بین اعضاء محاسبات دل و کمیسیون تفریق محاسبات و آقای میرزا عبداللّه خان نجفی تقسیم شود.

بعلاوه باز هم برای ترویج درستکاری و اثبات تقدیر خوش خدمتی مأمورین مالیه در نظر دارد پیشنهادی به مجلس مقدس تقدیم دارد که در آتیه هرگاه نظراین مسئله معین از منافع رفته دولت چیزی بدست آمد معادل عشر آن بی مأموریتی که در این راه جدیت و فداکاری کرده اند بطور جائزه تقسیم گردد.

«مدیر السلطنه»

رئیس - بالفعل این رقمه مطرح بحث نیست. اگر مذاکرانی دارند بماند برای جلسه بعد.

سردار معظم - چرا این لایحه به مجلس آمده است؟

رئیس - برای اینکه می گویند شاید جنبه جزائی هم داشته باشد.

سردار معظم - این سابقه را.

رئیس - اگر مذاکرانی در این باب دارند بهتر این است که در جلسه آتیه بشود.

سردار معظم - بسیار خوب ولی بنده مخالف با پذیرفتن این رقمه هستم.

رئیس - يك پیشنهاد دیگری است از طرف هیئت دولت رسیده مشر به برقراری هریه در حق ورتة مرحوم میر موسی خان به کمیسیون بودجه ارجاع می شود. جلسه آتیه پس فردا دوساعت بطروب خواهد بود و دستور آن از این قرار است. اولاً بقیه شورور کمیسیون بودجه. ثالثاً انتخاب يك نفر عضو برای تصدیق عنوان مالیه بجای مرحوم آقا شیخ محمد جواد.

سردار معظم خراسانی - بنده عرض دارم رئیس - بفرمایند.

سردار معظم - بنده بازمی بینم بازار اهمیت راپورت کمیسیون بودجه دارد کم کم کاسته می شود و در مرحله دوم معین می شود و در آخر جلسه یکی دو نفر صحبت می کنند و باز می ماند برای بعد تنمی می ندم همانطوریکه سابقاً بایک جدیتی این راپورت تعقیب می شد همانطور تعقیب شود و آقای وزیر مالیه زودتر یعنی در اول جلسه تشریف آورده و تمام اوقات مجلس صرف راپورت کمیسیون بودجه شود.

رئیس - چون چیزی دیگر نمائند شور اول تمام شود کدام می کنیم در نیم ساعت تمام شود.

سردار معظم - سر تعالی چرا فراموش می فرمایند که ممکن است يك ساعت حرف بزنند بنا براین ممکن است راپورت کمیسیون بودجه جز دستور گذارده شود بعد اگر وقت شمایرورت شورای عالی فرهنگ مطرح شود شود زیرا ما عجله داریم لایحه محاسباتی نسبت بدولت واقع شود و حالا خودمان داریم کم کم این مسئله را عمل می کنیم.

رئیس - مجلس با اظهارات آقای سردار معظم موافق است؟

«گفته شد بلی»

رئیس - پس در اول راپورت کمیسیون بودجه و در ثانی قانون شورای عالی معارف مطرح و جز دستور خواهد بود.

«مجلس ۴ ساعت از شب گذشته تعطیل شد»

رئیس مجلس شورای ملی - مؤتمن الملک جلسه ۶۰

صورت مشروح مجلس یوم یکشنبه دوم ذی القعدة ۱۳۰۰ مطابق بیست و سوم جمادی الاولی ۱۳۴۰

مجلس موقع غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید.

صورت مجلس یوم سه شنبه ۲۶ جدی را آقای مؤتمن

قرائت نمودند

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا - بنده سابقاً دو سوال کتباً - راجع به حساب مسجود بود و کرده بودم یکی راجع بحسابش از آقای وزیر مالیه یکی راجع به جوازاتش از آقای رئیس الوزاء و در جلسه گذشته هر دو سوال را حضوراً از آقای رئیس الوزاء کردم در صورت مجلس فقط مسئله حساب نوشته شده

رئیس - مسئله مجازات هم نوشته میشود آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - در صورت مجلس نوشته شده است

(یکی از طوایف ایل قشقایی در سرحد بختیاری در صورتیکه عرض کردم عمل بلغانی و در سرحد بختیاری هم نیستند و در ییلاق خودشان هستند

رئیس - اصلاح می شود. دیگر ایرادی نیست؟

(اظهاری نشد)

رئیس - صورت مجلس با این دو فقره اصلاح تصویب شد دستور امروز چنانچه قرائت شد اولاً شور در راپورت کمیسیون بودجه ثانیاً شور در لایحه شورای عالی معارف است ولی شاید هیئت جدید نسبت بیودجه نظری داشته باشند و علاوه چون از طرف کمیسیون بودجه هم مغبری معین نشده اگر آقایان موافق باشند از دستور خارج شود

فقط چیزی که در دستور می ماند لایحه شورای عالی معارف است ولی قبل از مقرر راپورت رسیده است یکی راجع بنمایندگی آقای ناظم دفتر از ایل قشقایی و دیگری راجع بنمایندگی شاهزاده محمد ولی میرزا از تبریز قرائت می شود (رای می گیریم) بعد داخل دستور میشود

آقای جلیل الملك احضار برای قرائت راپورت آقای جلیل الملك - راپورت شنبه پنجم را راجع بنمایندگی آقای ناظم دفتر به کمیسیون ذیل قرائت نمودند بتاریخ ۲۲ جمادی الاولی شنبه پنجم بدوسپه و اعتبار نامه آقای ناظم دفتر بنمایندگی ایل قشقایی رسیدگی نموده و برای استحضار مجلس شورای ملی عرض می نمایم که آقای ناظم دفتر بنمایندگی ایل قشقایی در ماه ربیع الثانی ۱۳۴۰ انتخاب شده اند و چون شکایتی نرسیده است شعبه با اتفاق صحت بنمایندگی آقای ناظم دفتر را از طرف ایل قشقایی تصدیق می نماید

رئیس - نسبت باین راپورت مخالفی نیست (اظهاری نشد)

رئیس - رای میگیریم آقایانیکه نمایندگی آقای ناظم دفتر را از ایل قشقایی تصویب می نمایند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد آقای آقا سید یعقوب احضار برای قرائت راپورت

آقای آقا سید یعقوب حاضر و راپورت کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان را بشرح ذیل قرائت نمودند

مجلس مقدس

کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان در تعقیب راپورت های سابق خود به مجلس مرروض می دارد راجع به صلاحیت انتخاب شاهزاده محمد ولی میرزا از حوزه انتخابیه شهر تبریز و حوزه های تابعه پس از راپورت صحت جریان انتخاب آنجا نسبت به صلاحیت شاهزاده محمد ولی میرزا با اتفاق آراء نمایندگی ایشان را بواسطه دارا بودن ۵۰۰ رأی و عدم اعتراض به صلاحیت ایشان تصدیق می نماید

رئیس - نسبت باین راپورت مخالفی نیست (مخالفی نشد)

رئیس - رای میگیریم آقایانیکه نمایندگی شاهزاده محمد ولی میرزا را از تبریز تصویب می کنند قیام فرمایند

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد جزء دوم از ماده دو از دهم مطرح است

(آقای ملک آرائی بشریب ذیل قرائت نمودند)

۱۰ - تعیین مصرف وجوه فوق العاده که برسم هدیه و اعانه بصارف میرسد و وجوه موقوفاتی که بختیار وزارت معارف گذاشته شده باشد

رئیس - آقای نصرت الدوله موافقت یا مخالف نصرت الدوله - موافقم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب مخالفید

آقا سید یعقوب - خیر موافقم

رئیس - آقای زنجانی (اجازه)

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - در این مسئله چون یک قدری اختیاء شده است بنده توضیحاتی عرض می کنم این مسئله که در قانون اوقاف هست وظایف اداره اوقاف را می گویند و موقوفات مجهول المنصرف است که در تحت نظردار اداره اوقاف اداره می شود و این که می گویند این موقوفات که اینجا ذکر شده همان موقوفات است بکلی اشتیاء کرده اند برای اینست که ممکن است اداره اوقاف بکلی از وزارت معارف مجزا باشد این مسئله کاینجا ذکر میشود عبارت است از کلیه وجوهیکه غیر از بودجه دولت از باب اعانه وقف و هدیه و غیره بوزارت معارف میرسد

مثلاً يك موقوفاتی است که با اختیار وزارت معارف گذاشته شده یا اینکه متولی آمده و حق خود را بوزارت معارف تسلیم کرده است یا اینکه راجع بیک موقوفی وزارت معارف را متولی قرار داده اند این مسئله مربوط بوظایف اداره اوقاف نیست

رئیس - آقای نصرت الدوله (اجازه)

نصرت الدوله - بنده با راپورت موافقم و آقای زنجانی هم گویا مخالفت نکردند

رئیس - چرا قدری مخالف بودند

نصرت الدوله - بنده درست بر تصورم بعد از يك

مخالف دیگر اظهار عقیده خواهم کرد

رئیس - آقای سلطان العلماء (اجازه)

سلطان العلماء - اولاً بنده عرض می کنم این جا موقع این حرف نبود بواسطه اینکه در مورد خاص اگر يك چیزی را مثلاً وقف کنند برای مدرسه ابتدائی هر کس را متولی قرار دهند اهم از وزیر یا شورای عالی معارف یا دیگری از این موضوع خارج است البته راجع به موقوفاتی که مصرف خاصی داشته باشد مثلاً وجوهی از برای طایفه فقراء وقف میکنند یا مثلاً وجوهی که صرف حج بیت الله الحرام باید بشود کسی نمیتواند صرف دیگر کند یا اگر وقف مدرسه سیه سالار جدید است نمی توان برای مدرسه سیه سالار قدیم صرف کرد و یکم آیات و اخبار که بنده بعد ماسمه فاننا ان الله علی الدین بیدلونه والله سبحانه علیم و از این اخبار خیلی وارد شده است. چون اوقاف در عالم دو صورت پیدا می کند یا متولی خاص دارد و از طرف واقف منصوص التولیه است یا از طرف شارع منصوص التولیه است آنها که از طرف واقف منصوص التولیه است لابد باید بخواهیش رفتار کرد و آنها که از طرف شارع منصوص التولیه است و شارع ولایت را مأمور برای آنکار کرده ولایة را هم معین کرده اند بنده بار تکرار می کنم اگر کسی يك مالی را وقف کند که نظارش بوزیر معارف افتاده و او را متولی قرار می دهد باید آن مال وقف را از مصرف خاص خود صرف نماید و البته وزیر معارف و اوقاف و هر مسلمانی ناظر است که مال وقف حیف و میل نشود بهر حال بنده این مسئله را اینجا زائد می دانم

رئیس - ممکن است پیشنهاد بفرمایند حذف شود.

چون آقایان وزراء برای معرفی تشریف آورده اند مذاکرات در این موضوع می ماند برای بعد از معرفی.

مشیر الدوله رئیس الوزاء - هیئت وزراء را به مجلس مقدس شورای ملی معرفی می نمایم

آقای سردار سپه - وزیر جنگ

آقای حکیم الملك - وزیر امور خارجه

آقای نیر الملك - وزیر معارف و اوقاف

آقای سردار معظم - وزیر هدیه

آقای اعتداله السلطنه - وزیر پست و تلگراف

آقای ادیب السلطنه - وزیر فواید عامه

بنده خودم هم یرتقوی وزارت داخله را قبول کرده ام از برای مالیه هم عجلاناً آقای مدیر الملك را کفیل معین نموده ام ولی بواسطه کسالت نتوانست برای معرفی حاضر شود. بعداً لازم می دانم چند کلمه اظهار تشکر کنم از آقایان نمایندگان معترم که بایک صمیمیت و حسن ظن کاملی نسبت به بنده اظهار فرمودند اگر چه بنده مایل بودم سستی که سابقاً داختم خدمتگذاری خود را بملک ادامه بدهم و بهمکاری آقایان نمایندگان و در میان ایشان خدمت بکنم ولی بواسطه نمایندگی آقایان نمایندگان بایک وحدت نظری ابراز فرمودند و در مقابل اصرار بلخ اعلی حضرت همایونی

چاره نداشتم جز اینکه تمکین صرف و مطیع باشم در هر حال از خداوند توفیق می خواهم که موافق حسن ظنی که آقایان اظهار فرموده اند در خدمت راجعه بملک و مملکت موفق بشوم (از طرف جمعیت - انشاء الله)

و در این راه امیدواری کاملی به موافقت و همراهی و مساعدت آقایان نمایندگان معترم دارم. در باب مشی دولت عجلاناً بهیتر عرض میکنم که مشی دولت در سیاست خارجه مبنی بر تشدید و حفظ روابط وادیه با تمام دول خاصه وادول معجور خواهد بود ولی بدیهی است با محفوظ ماندن منافع ایران (از طرف نمایندگان - احسن است) در سیاست داخله هم سعی بلخ و اقدام مجدانه خیلی وانی از طرف کابینه حتی المقصور در اجرای اصلاحات در دوائر دولتی خاصه در مالیه خواهد شد قندهائی که در کابینه سابق برای اصلاح مالیه برداشته شده البته در این کابینه تعقیب و تکمیل خواهد شد (جمعیت - انشاء الله. انشاء الله) اهمیت امور مالیه باندازه است که هر چه عرض کنم زائد است و آقایان نمایندگان کاملاً از اهمیت آن مستحضرنه بخصوص که اصلاح مالیه دولت با آن امر دیگری که امروز مطرح نظر تمام آقایان نمایندگان و اهالی مملکت است يك ارتباط کاملی دارد و باید در این کابینه تکمیل و تقویت بشود. مقصود من تکمیل تشکیلات قوای نظامی است (از طرف نمایندگان - صبیح است) که بهت بهترین مرد قاع آقای سردار سپه وزیر جنگ چندین است شروع شده و امیدواری کامل دارم در این کابینه بیشتر از پیشتر در تکمیل آن بکوشیم.

در باب پروگرام هم بنده شخصاً و همچنین اعضاء کابینه چنین تصور میکنند که چون پروگرام دولت سابق چندین جلسه در مجلس شورای ملی مطرح مذاکره بوده و کاملاً مورد مذاقه آقایان نمایندگان معترم شده و از طرف دیگر مدتی هنوز از آن نگذشته بقیماً در کلیات مواد اصلیه او تغییری در نظر آقایان نمایندگان حاصل نشده باین جهت مواد اصلیه آن پروگرام را این دابینه تعقیب خواهد کرد.

ولی اگر در مورد تجدید نظر در جزئیات با کلیات پروگرام يك نظر جدیدی برای اعضاء کابینه حاصل شود بعرض نمایندگان خواهد رسید عجلاناً بیش از این چیزی ندارم عرض کنم و البته هر مطلبی در موقع خود بعرض مجلس شورای ملی خواهد رسید

رئیس - آقای سلطان العلماء (اجازه)

سلطان العلماء - بنده بنوبه خود اظهار قدر شناسی و تشکر از آقای رئیس الوزاء میکنم که در این موقع مهم بهرمان خانه دادند و نگذاشتند بحرانی در مملکت ایجاد بشود و چون یگانه مرام و مقصود عموم دنیا صحت و امنیت است چنانچه در حدیث فرموده اند نعمتان مجهولتان الصبح و الا لمان.

امیدوارم بحسن اقدامات و اهتمامات گاهله اول شخص مملکت و نیت مقدسه اعلی حضرت شهر یاری بیشتر از این وسائل امنیت در سرتاسر مملکت ایران فراهم گردد و میخواستم در خرابیهای مالیه اشاره

بکنم ولی چون خود آقای رئیس الوزرا فرموده اند لهذا بنده هم اسماک می کنم و هیتقدر عرض میکنم متوقع و متعنی هستم بقدرت یک اقدامات سریع در جلوگیری از حیف و میل های مایه بشود بلکه اگر نظرشان قرار بگیرد کمیسیونهائی در ولایات تشکیل دهند و با فعال پیشکاران و امانه مایه رسیدگی کنند بلکه از این رهگذر قدری راحت شویم و امیدوارم چنانچه فرموده اند اصول گذشته را تعقیب میکنیم مقرر فرمایند بزودی بودجه مملکت را به مجلس شورای ملی بفرستند که بنظر نمایندگان برسد و آسوده شوند

رئیس - آقای نصرت الدوله (اجازه)

نصرت الدوله - بنده گمان میکنم از طرف عموم نمایندگان میتوانم اظهار تأثر و تألم بکنم از اینکه یک شخصی مثل آقای مشیرالدوله که همیشه در هر موقع افکار صائبه شان هادی و راهنمای ما بود از بین مارفته و خارج شدند (از طرف نمایندگان - صحیح است) ولی از آن طرف همانطوریکه خودشان فرمودند چون در مقابل اعتماد کامل و توافقی که بین عموم افراد این مجلس بدون استثناء نسبت بوجود معتبر ایشان موجود بود و در چنین موقع مهمی بارگراں مسئولیت را عهددار شده اند از این جهت بر همه ماهاو تمام مملکت منت بزرگی نهاده اند و همین اظهار حسن ظن و اعتمادیکه از طرف عموم نسبت با آقای رئیس الوزرا میشود حقیقه یک تقدیر و تناسلی است زیرا در تمام مواقع مشکله در خدمتگذاری بمملکت اثبات فرموده اند که هم در مقابل خیرخواهی و دانستن و هم در مقام عمل و فداکاری مقام میرزی را تحصیل کرده اند (جمعیت - صحیح است) و حقیقه ما متشکریم که این اعتماد را حسن تلقی میفرمایند و بارگراں مسئولیت و زحمات زیاد را قبول میکنند و همانطوریکه یکی از آقایان نمایندگان اظهار فرمودند باینکه نهایت تأسف و تأثر از خروج ایشان از مجلس حاصل است ولی یکی از خوشوقتهای ما این است که آقای رئیس الوزرا کاملاً پارلمانی هستند و حقیقه در تمام کارها بواسطه موافقت کاملیکه بین ایشان و مجلس شورای ملی و افراد ماها بوده در همه امور موفقیت حاصل خواهد شد و اظهاراتیکه نسبت بشی دولت در سیاست فرمودند اسباب تشکر شدیدی - بخصوص برای بنده و رفقای بنده که بایک امیدواری کامل در دوره کابینه آقای فوالمسلطنه ناظر بطرح جدیدیکه در سیاست پیش آمده بود بودیم و حقیقه از فوهای بزرگی که در این راه برداشته شد متشکر بودیم و از تقویت ایشان هم کوتاهی ننهادیم و امیدوارم همانطور که فرمودند با اجرای اصول منظمه سیاست علی الخصوص سیاست خارجی در همان زمینه با بصیرت خاصی که آقای مشیرالدوله در این رشته داشته اند و تمام امیدواریهای ما بایشان است موفق خواهند شد و انشاءالله همان طرح جدید و طرز تازه را بآنها رسانده که اسباب سعادت و موفقیت این مملکت فراهم شود

سلیمان میرزا - آقایانیکه قبل از بنده مشغول باظهار تشکر شدند چیزی از برای بنده باقی نگذاشتند ولی از طرفی چون آقای مشیرالدوله رئیس الوزرا کسی هستند که اگر سالها بخوانیم در موضوع کفایت و دانائی و کاردانی و فداکاری ایشان صحبت کنیم موقع مناسب و وقت باقی خواهد بود بنابراین بنده هم هیتقدر بسم خود داخل تشکر میشوم!

حقیقه نهایت درجه تأسف حاصل است که شخصی مثل وجود آقای مشیرالدوله را در وسط و کلا بینیم زیرا در موقع قانون گذاری و مشکلات دیگر ایشان با افکار صائبه و تجربه کاملیکه داشتند رفع مشکلات را از همه ما میفرمودند و حقیقه نبودن ایشان از این نقطه نظر برای رفقای مجلسی خیلی سخت و دردناک است اما چون از طرفی همه ماها باین اصل موافقت داریم که مجلس و دولت تماماً برای آمایش عمومی است بنابراین حاضر شدیم در چنین موقع مهمی بهترین اشخاص مجلس و دانائز و قابلتزو فداکارترین شخص از وسط ما کناره بجوید و امیدواریم ایشان باینجا حسنه خودشان اهتمامی در پیشرفت اصلاحات مملکت و ترقی ملت و مخصوصاً رفاه اهالی بی دست و پای این مملکت مبذول فرمایند و یگانه شخصیکه بتواند این افکار را بوقع عمل بگذارد وجود منحصر بفرد ایشان است (جمعیت گفتند صحیح است)

کمان نمیکنم کسی دیگر بتواند باین ترتیب طرف توجه واقع شود همانطور که آقای رئیس در موقع ریاست مجلس وجود منحصر بفرد هستند باین اتفاق آراء انتخاب میشوند در موقع ریاست و زرائی آقای مشیرالدوله هم هیچ نظر اقلیت و اکثریت نیست و باین اتفاق آراء انتخاب می شوند حتی اشخاص منقره هم که داخل در اکثریت و اقلیت نیستند حسن اعتماد خود را نسبت بشخص ایشان اظهار مینمایند و هیچیک از ما باقی نمیاند مگر اینکه باین اتفاق و باین حسن ظن کاملی اعتماد خود را نسبت بشخص ایشان اظهار مینمایند (از طرف جمعیت - صحیح است)

این یک مقامی است که گمان نمیکنم دیگر از برای کسی پیدا شود و امیدوارم باین توافقیکه بین فو معتنه و فو مجریه حاصل شده هر روز یکی از نیات خیرخواهانه خود را بموقع عمل و بنصه ظهور رسانده و لایحه راجع با اصلاحات تقدیم مجلس فرمایند که ما هم باین اتفاق کلمه و اتفاق آراء آنها را تصدیق کنیم و ایشان بقدرت بموقع عمل و اجرا گذارند و بهترین دلیل برای اینکه آقای مشیرالدوله یکی از اشخاص فعال جدی هستند همین بس که ملاحظه فرمودید که بهر آن طول نکشید در سایر مواقع و تئیکه بهر آن شروع می شد شاید مدتی طول می کشید ولی با اقدامات و فعالیتی که ایشان فرمودند مایک جلسه قبل وقتی که صورت مجلس را خواندند ملاحظه میفرمایند رئیس الوزرا داشتیم و امروز هم که جلسه بعد است باین ترتیب رئیس الوزرا داریم و در نتیجه هیچ بهرانی برای جلسات مجلس پیدا نشده است باینجه بنده امیدوارم که امور مملکتی به همین ترتیب بسرعت قطع و فصل شود و

انشاءالله بزودی بخیلی از آرزوهای دیرینه خود برسیم از آنجه بنده چند چیز را یاد آوری می کنم اولاً همانطور که خودشان فرمودند اصلاح مایه و بسط معارف و اجرای احکامات عدلیه بدون استثناء داشتن قانون استخدام برای ادارات و بالاخره داشتن یک قانون برای روابط بین کارگر و کارفرما تا تکلیف همه مردم درست معلوم شود و اسباب رفاه و آسایش عموم حاصل آید و خیلی مایل هستم این لوائح زودتر تهیه شده و عملی شود تا یک قسم رو با سودگی و ترقی برداریم.

(گفته شد انشاءالله)

رئیس - آقای آقا سید یعقوب هم اجازه خواسته اند

آقا سید یعقوب - بلی باید حرف خود را بزنم چون بنده مقام کابینه آقای مشیرالدوله را فوق آن می دانستم که در جای خودم بایستم و شرح معامد و اوصاف ایشان را عرض کنم این است که در پشت تربیت آمده و هریض خود را عرضه می دارم بلی یگانه شخص توانا و داناییکه می تواند امروز بیرق شرافت ایرانیان را بدوش کشیده و در این میدان سیاست عرض وجود نماید آقای مشیرالدوله است آقایان دیگر بتوبه خودشان از رفتن آقای مشیرالدوله از مجلس اظهار تأسف کردند بنده هم بنوبت خودم از رفتن آقایان سردار معظم و حکیم الملک اظهار تأثر و تأسف می کنم ولی چون این کابینه یک کابینه ملی و پارلمانی است و افعال و عملیات او هم همیشه با مشورت نمایندگان ملت خواهد بود و بهرجه این کابینه عدالتی از مجلس ندارد و همیشه در اطراف احساسات نمایندگان قوه شور است لذا بنده آن درجه از تأسف را ندارم بواسطه اینکه همانطور که حضرت والا شاهزاده سلیمان میرزا بیان فرمودند یک اتفاق کاملی بین آقایان نمایندگان و این هیئت وزراء حاصل شده و امیدوارم مجلس شورای ملی در برتو آن اعتماد و یگانگی و این اتفاقیکه بین نمایندگان ملت و دولت حاضر حاصل شده است روز سعادت و نیک بختی این ملت رسیده و این ملت بعد از دوره طولانی فقرت و بدبختی روز سعادت و خوشبختی را بهینده اما راجع بسط سیاست دولت حضرت والا شاهزاده نصرت الدوله راجع سیاست خارجی عرضی بیان فرمودند و حضرت والا شاهزاده سلیمان میرزا شمه راجع بسط معارف اظهار نمودند ولی چون بنده یک وقتی مجاهد بوده ام نظریات آقای مشیرالدوله را نسبت بشکلی قوی تشویق که حافظ شرافت ایران است فوق العاده تقدیس می کنم که با مساعی جلیله و به نیروی همت یگانه وزیر شجاع و دلیر ما آقای سردار سیه اهتمامی مبذول فرمایند که قشون ما بطوریکه حالاً هم پیش می رود روبروی برود و تکمیل شود تا شرافت ما در سایه ششیر باقی و پایدار بماند و از آقای مشیرالدوله درخواست دارم که کاملاً توجهات خودشان را درباره اصلاحات معطوف فرمایند تا همیشه این حسن اتفاق که بین نمایندگان و ایشان است باقی و برقرار بماند تا شاید انشاءالله در این دوره بتوانیم یک قدمی

برای سعادت مملکت برداریم

اما راجع بسط کارگر و کارفرما که حضرت والا شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند عرض می کنم حضرت والا هنوز در ایران کارگر نداریم و تمام کار فرما هستند ولی اگر خدا خواست و مملکت ما اهمیت پیدا کرد و باب تجارت و زراعت مفتوح شد و کارخانه جانی پیدا شد آنوقت قانون روابط بین کارگر و کار فرما روی کار خواهد آمد اما حالا نه کارگر داریم و نه کارخانه داریم و نه راه آهن داریم که کارگر داشته باشیم تمام توجهات بنده این است که امنیت در سرتا سر ایران برقرار و حکم فرما گردد ملت از دولت امنیت مال و جانانی نخواهد و بعد از اینکه امنیت مالی و جانی در کار آمد آنوقت خود ملت کار خودش را می کنند دولت باید جان و مال ملت را تأمین کند

اصلاح عدلیه هم برای حفظ جان و مال ملت است و امیدوارم که آقای سردار معظم این چرخهای فکستی و از کار افتاده عدلیه را دو مرتبه رنگ و روغن بزنند که دوباره بکار افتد زیرا شانزده سال است ما دارای عدلیه ایم و لکن هنوز برای مردم اطمینان کامل نیست و مستعدی هستیم که توجه نسبت باین عدلیه بشود و همین طور برای اینستکه خاطر حضرت والا هم خوشحال شده باشد نسیم بمعارف هم اقدام بشود

رئیس - مقصود از لفظ امنیت که آقای آقا سید یعقوب اظهار فرمودند گمان میکنم مقصودشان تکمیل و ازدیاد امنیت است

(جمعیت صحیح است)

وزیر عدلیه - بنده اجازه می خواهم چند کلمه عرض کنم و بعد میگویم در هریض خودم ترجمه احساسات آقای حکیم الملک هم باشم ماهر دو نفر نهایت درجه از اظهاراتی که نسبت به ما شد متشکر هستیم ولی در همین حال متأسفم که از همکاری با همکاران معتمد سابق خود محروم خواهیم بود ولی دولت بود که ما هر دو را بقبول مقامی که فعلاً داریم و ادارات و اجار کرد یکی امیدواری باینکه در آتی هم مثل گذشته روابط دوستانه بین ما و همکاران سابق خودمان برقرار خواهد بود و با مساعی آقایان نمایندگان معتمد موفق بانجام خدمات مرجوعه خواهیم شد علت دیگر هم لزوم اطاعت در فرمایشات آقای رئیس الوزرا فعلی بود

این دولت بود که آقای حکیم الملک و بنده را از کار کردن در مجلس که نهایت درجه آمال آرزوی ما بود محروم کرد و امیدوار هستم همانطور که عرض کردم در کاریکه فعلاً دارا هستیم باز موفق بانجام خدمات مرجوعه شویم اما راجع بقسمت هدایه که آقای آقا سید یعقوب بیان فرمودند البته اگر قوه مقتضیه مساعدت کند از طرف دولت در هر صورت نهایت درجه سعی می شود که تمام اصلاحات مملکتی نه تنها در عدلیه بلکه در تمام وزارت خانه ها بموقع اجرا گذارند و بدینوسیله گفتند انشاءالله

رئیس - آقای محقق العلماء (اجازه)

محقق العلماء - بگنیمت از هریض مهم بنده را آقایان نمایندگان معتمد بیان فرمودند ولی این نکته را لازم است عرض کنم تنها کسیکه موجب اتفاق و اتحاد بین نمایندگان معتمد شدند فقط و فقط وجود مبارک آقای رئیس الوزرا فعلی بود که باین اتحاد بین نمایندگان ملت ایجاد کردند و امیدوارم این اتفاق ادامه پیدا کرده و انشاءالله اسباب پیشرفت امور و ترقی مملکت حاصل شود بلی در موقعی که در پروگرام هیئت دولت گذشته یک مذاکره ای بعمل میآمد و آن دولت هم حقاً یک جدیت فوق العاده در تعقیب و پیشرفت پروگرام خود میکرد و در نتیجه یک افتخار و سرفرازی هم تحصیل کرد حالا استعفا نمودند خیلی خوب چیزی نیست خاطر میآید آنروز ها اینکه در موضوع پروگرام آن دولت صحبت می شد آقای مدرس یک نطق فرمودند و یک اشاره بمن فرمودند که اگر نگذارم تشکده فارس روشن نشود فسادشان از این کلام این بود که باید هیئت دولت را نگاه داشت و باید با دولت همراهی کرد بنده جواب آن حرف را امروز می گویم و همین استدعا را می کنم که حالا باین هیئت دولت و این اشخاص معتمد امتحان داده و آزموده و هیچو رئیس الوزرا فداکار معتمد و فعال که همه متأسفیم از اینکه کرسی و کالشان را خالی می بینیم مساعدت و همراهی کنند و حالاً تشکده فارس را خاموش کرده ایم دیگران نگذارند تشکده فارس روشن شود و در امور مادی و شرکت و موافقت کنند و اگر چنانچه بعضی چیزها هم بر دل بعضی و کلاگران میآید ممکن است او را بیک ترتیبی وضع کرد که اسباب اختلال خواهی این دولت فراهم نیاید

رئیس - مذاکرات درجه دوم ماده دوازدهم آماده میشود آقای حاج شیخ اسدالله مغالیده (در این موقع هیئت وزراء از مجلس خارج و بعد از تماشایان نیز برای خروج از مجلس حرکت نموده و بواسطه حرکت آنها همه متولید شد)

حاج شیخ اسدالله - بنده تقاضا میکنم ده دقیقه تنفس داده شود

رئیس - خوب است بشاچیان حکم شوره می نشینند و اشخاصیکه می خواهند خارج شوند طوری بروند که اسباب قبل و قال نشود و یک یک آهسته بیرون بروند

(بشاچیان بجای خود جلوس نمودند)

حاج شیخ اسدالله - راجع باین قسمت از ماده ۱۲ بنده در جلسه قبل هریض را کرده و پیشنهادی هم تقدیم نمودم اگرچه یک سوء تفاهمی شده بود و حضرت والا شاهزاده سلیمان میرزا اظهار حرارت فرمودند و لکن بعد از آنکه در خارج صحبت کردیم معلوم شد تباین نظری بایشان نداریم اینست که بنده راجع بآن قسمتهائی که حضرت والا فرمودند و بنده باید دفاع کنم صرف نظر می کنم زیرا اختلاف نظری بین ایشان و بنده و آقای مخبر معتمد نبود فقط چیزی که

بنده تذکر داده بودم که اگر قبول شود رفع اشکالات خواهد شد موقوفاتی که اختیارش با اداره اوقاف است موقوفاتی که متولی معینی ندارد بموجب ماده ششم از قانون اوقاف از طرف حاکم شرع بوزارت اوقاف اجازه داده شده است که آن موقوفات را اداره کنند موقوفاتی که متولی معینی ندارد بر دو قسم است

یک قسمت موقوفاتی است که مصارف معینه دارد و بگنیمت موقوفاتی است که مصرف معین ندارد و اما آن قسمتی که مصرف معین دارد معلوم است باید بصرف خودش برسد و آن قسمتی که مصارف معینه ندارد و باید صرف خیرات شود مطابق ماده ششم قانون وزارت اوقاف می تواند اجازه تحصیل کرده و بصارفی که معین میباشد صرف شود وزارت اوقاف هم می تواند مطابق این قانون آن اختیار را تفویض شورای عالی معارف بکند و چیزیکه بنده پیشنهاد کرده ام این بوده است که نوشته خود موقوفاتی که تولیت یادآور گردن آنها با وزارت اوقاف است با تفویض با اداره اوقاف شده است و مصارف معینه ندارد این پیشنهاد شده بود و استدعا دارم در ضمن شورای آقای مخبر تذکر بدهند موقوفاتی که تولیت و اداره کردن آن مطابق ماده ششم از قانون با وزارت اوقاف است آنوقت رفع اشکال میشود حالاً دیگر موقوف است باینکه پیشنهاد بنده بکمیسیون بر دو دو باید بود آقایانیکه عضو کمیسیون هستند در این موضوع چه نظر بفرمایند خواهند کرد

رئیس - چون عده کافی نیست چند دقیقه تنفس داده میشود

(در این موقع جلسه تعطیل و پس از نیم ساعت مجدداً تشکیل گردید)

تقدیر مخبر کمیسیون معارف - راجع به جزء دوم از ماده ۱۲ که محل بحث است لازم میدانم خاطر آقایان را متوجه یک موضوعی بشایم و آن اینست که در قانون اداری وزارت معارف که در دوره دوم وضع و تصویب شده یکی از مؤسسانه که در آن قانون ذکر شده شورای عالی معارف است و در همان قانون شش وظیفه برای شورای عالی معارف ذکر شده است و در لایحه هم که راجع بشکلی شورای عالی از طرف دولت در چندی قبل تقدیم مجلس شد در مقدمه آن لایحه اشاره بوظایف شورای عالی معارف که در قانون سابق تصویب شده کرده بود و برای تذکر آقایان و برای اینکه محتاج نباشند مجدداً مراجعه بآن قانون فرمایند بنده عین ماده دوم آن قانون را در اینجا می خوانم

وظایف هیئت مشاوره

اولاً حل غوامض امور معارف ثانیاً رد و قبول تألیفات معینه برای مدارس و مکاتب را با مشورت در تدارک نواقص و تعلیمات و لوازم تحصیل ثلاثه از وجوه امانه و غیره و ترجیح بعضی تدارکات به مقتضیات حال

خامساً تعیین مصرف وجوه فوق العاده که برسم

هدیه و اعانه میرسد و وجوه موقوفات که با اختیار وزارت معارف گذارده شده باشد

سادساً معاونت فکری وزیر در هر نوع مسئله و مشکلی که بآن هیئت رجوع شود در آن لایحه که از طرف وزارت معارف تقدیم مجلس شد نسبت به چهار جزو از اجزای این ماده هم يك اظهاراتی کردند که از آنجمله این بود که این فقرات اول تا چهارم ساده دوازدهم بعضی مبهم و محتاج تفسیر و تفسیر است بنابراین پیشنهاد کرده بودند که آن چهار جزو حذف شود و بجای آن يك مواد دیگر، در تحت عنوان وظائف شورایی معارف تدوین گردد ولی فقره پنجم و شش هینا نقل باین قانون فعلی شده است بنابر این همان ماده پنجم هینا در تحت عنوان جزه دهم نقل باین لایحه شده بنابر این يك فقره تازه و يك امر جدیدی نیست که وزیر پیشنهاد کرده باشد بلکه در جزو قانون سابق وضع و مجلس دوم نیز آن را تصویب کرده است و البته نمایندگان دوره دوم باین بصیرت کامل در این باب رای داده اند و بنده تصور نمی کنم دیگر امروز لازم باشد بادر آن جزو زیاد مباحثه نمایم زیرا يك چیزی است که در سابق مجلس تصویب نموده و عیناً نقل باین قانون شده است و علاوه اگر درست در جمله اخیر این جزه که می گوید تدوین مصرف وجوه موقوفاتی که با اختیار وزارت معارف گذارده شده باشد دقت نمایم تصور می کنم هیچ وجه محتاج يك اضافاتی نباشد بجهت اینکه موقوفاتی که با اختیار وزارت معارف گذارده می شود از دو صورت خارج نیست یا موقوفاتی است که مستقیماً تولیف با وزارت معارف است و یا موقوفاتی است که وزارت معارف مستقیماً نمی تواند در آن دخالت نماید بلکه موقوفاتی است که دخالت وزارت معارف در آن محتاج باین یکم از احکام شرع می باشد و هر دو صورت در موقعیکه وجوه موقوفات با اختیار وزارت معارف گذارده شده باشد لازمه اش این است که از یکی از این دو شوق خارج نباشد یا موقوفاتی است که تصرف وزارت معارف در آنها موکول با اجازه حاکم شرع می باشد و در آن صورت البته تا اجازه حاصل نشده باشد ممکن نیست وزارت معارف قادر باشد در آن وجوه تصرفاتی بنماید و با موقوفاتی است که مستقیماً در تحت نظر وزارت معارف گذارده شده و محتاج به اذن یکی از احکام شرع هم نیست در آن صورت این جزه شامل آن قسمت هم خواهد بود.

بنابر این بنده تصور می کنم مادر اینجا محتاج نباشیم که يك تغییراتی برای این جزه قائل شویم و چون این يك جزئی است که در سابق مجلس تصویب نموده تصور می کنیم اگر به همین حال باقی باشد اشکالی تولید نخواهد شد.

رئیس - آقای مستشار السلطنه مخالفید؟
مستشار السلطنه - خیر و اقامت
رئیس - آقای محمد هاشم میرزا مخالفید؟
محمد هاشم میرزا - بلی

رئیس - بفرمائید

محمد هاشم میرزا - بنده می خواهم عرض کنم کلیتاً قانونگذاری و قانون نوشتن برای این است که تمام افراد مردم مطلع از قانون شوند این دفاعی که آقای مقبر فرمودند خیلی خوب دفاعی بود در صورتیکه پریروز گمان می کنم درست خاطرشان نبود و بعضی تمیها فرمودند که مطابق با اصول قانون اوقاف نبود برای رفع مباحثات بنده و پیشنهاد میکنم قبول فرمائید یکی بجهت تعیین مصرف است زیرا آن نوعی که در این قانون نوشته شده بکندری ذهن انسان را دور می کند و تصور می شود برخلاف مقررات قانون است در صورتیکه اگر در آخر جزه دهم اضافه نمایم مطابق قانون مصوبه مجلس دوم و یا اینکه اضافه شود (حب ماوقفها اهلها) رفع سوء تفاهم میشود حال هر کدام از این دو را قبول فرمائید و صلاح بدانید گمان می کنم رفع تمام اشکالات مخالف و موافق بشود.

رئیس - مجلس مذاکرات را در جزه دهم کافی نمی دانند؟
(جمعی گفتند کافی است)

رئیس - سه فقره پیشنهاد رسیده است قرائت می شود.

(پیشنهادی از طرف آقای محمد هاشم میرزا بمضمون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم در آخر جزه دهم ماده دوازدهم اینطور نوشته شده مطابق قانون اوقاف مصوبه مجلس دوم.

رئیس - ارسال میشود بکمیسیون پیشنهاد دیگری هم از طرف شاهزاده محمد هاشم میرزا است.

(مضمون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم در آخر جزه دهم از ماده دوازدهم این قسمت از حدیث شریفه اضافه شود: حب ماوقفها اهلها.

رئیس - این پیشنهاد هم ارجاع بکمیسیون می شود پیشنهاد دیگری از آقای شیخ ابراهیم زنجانی داده شده است.

(مضمون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می نمایم فقره دهم این قسم نوشته شود:

۱۰ - تعیین مصرف وجوه نوق الماده که برسم هدیه و اعانه بمعارف میرسد و وجوه موقوفاتی که با اجازه حاکم شرع با اختیار وزارت معارف گذارده شده باشد.

رئیس - توضیحی راجع به این پیشنهاد دارید؟

شیخ ابراهیم زنجانی - محتاج توضیح نیست برای اینکه همانطور که پیشنهاد شده اضافه شود گمان میکنم رفع این اختلافاتی که بین آقایان حاصل شده بنماید.

رئیس - ارسال می شود بکمیسیون.

یازدهم قرائت میشود.

(مضمون ذیل قرائت شد)

۱۱ - تشخیص صلاحیت اشخاصی که اجازه تأسیس مدرسه می خواهند.

رئیس - آقای ملک الشعراء (اجازه)

ملک الشعراء - بنده چنانکه پیشنهاد کرده ام عقیده دارم بر این جزه اضافه شود که تشخیص هویت و صلاحیت مدیران جرائد و مجلات نیز با شورای معارف باشد زیرا بآن اندازه که صلاحیت و هویت مدیر مدرسه جالب توجه است پیش از آن هویت اشخاصی که می خواهند مدیر و مدیران افکار عمومی شوند روزنامه و مجله بنویسند باید مراعات شود برای اینکه اگر يك مدرسه در تحت نظریك مدیر یا مؤسس بداخل و بی تربیت اداره شود این مسئله شامل صدها و دویست نفر اطفال خواهد شد اما اگر جرائد و مجلات و روزنامه ها در تحت نظر اشخاص بدون صلاحیت اداره شود (چنانکه مکرراً اتفاق افتاده است) ضررش بتمام اقراء مملکت وارد میشود بنده برای جلوگیری از مضاری که در آنجا ممکن است در این راه پیش بیاید بنده پیشنهاد می کنم اگر چه در قانون اساسی معارف مستقراً باین قضیه توجهی شده است ولی با وجود این بنده با وسیله طرح ثانوی و یا وسیله وزارت معارف شرایط مدیران جرائد و پیشنهاد خواهم کرد و امیدوارم از مجلس هم بگذرد ولی عیناً در حال حاضر بنده عقیده دارم که مراعات این قسمت از قانون معارف و قانون مطبوعات بعهده شورای عالی معارف واگذار شود و گمان می کنم کمیسیون معارف هم با این قسمت مخالف نباشد.

مخبر - اگر چه حالا موقع نیست عقیده کمیسیون را در این موضوع بیان نمایم و البته بعد در ارجاع به کمیسیون در موقع شور ثانوی عقیده کمیسیون اظهار شود ولی از نقطه نظر عقیده شخصی بنده باین پیشنهاد موافقم ولی يك اشکالی در اصل قانون مطبوعات است و آن اینست که قانون مطبوعات معین نمی نماید مجری این قانون کی خواهد بود؟ آیا وزارت معارف مجری آن قانون است یا وزارت عدلیه یا وزارت داخله؟ و این یکی از معایب اساسی است که در قانون مطبوعات موجود است و البته در آنجا بایستی فکری کرد که اولاً تکلیف اجرای قانون مطبوعات معین شود که با کدام وزارتخانه است آنوقت اگر معلوم شد اجراء آن قانون با وزارت معارف است البته پیشنهاد آقای ملک الشعراء خیلی بوقع است ولی ممکن است اجرای آن با وزارت داخله و یا عدلیه رجوع شود در آن صورت گمان می کنم این پیشنهاد مورد نداشتن باشد زیرا اصل اجرای قانون از مختصات يك وزارتخانه و تطبیق شرایط صلاحیت مدیر روزنامه در يك وزارتخانه دیگر تصور می کنم تولید اشکال نماید ملاحظه بنده شخصاً با اصل پیشنهاد آقای ملک الشعراء موافقم.

ملک الشعراء - اینکه فرمودید تشخیص هویت و صلاحیت اشخاص که می خواهند روزنامه تأسیس نمایند

و اجرای قانون مطبوعات معلوم نیست با کی است خود این قضیه بنده اجازه میدهم پیشنهاد خود را تأیید بکنم که تشخیص هویت مدیران جرائد و مجلات با شورای عالی معارف باشد زیرا اگر میزور مشخص برای اینکار در قانون مطبوعات معین میشد شاید این پیشنهاد بنده مورد نیداشت ولی چون قانون مطبوعات تکلیف آنرا معین نمی نماید بنده از موقع استفاده نموده و پیشنهاد میکنم که در جزه یازدهم اضافه شود که تشخیص و معین اشخاصی که می خواهند روزنامه و مجله تأسیس نمایند با شورای عالی معارف باشد و اینکه بفرمائید معلوم نیست مجری قانون مطبوعات کی است و بایستی معلوم شود بنده حرفی ندارم ولی فقط از قضیه تشخیص هویت و صلاحیت مدیران جرائد که در قانون مطبوعات معین نیست بنده پیشنهاد می کنم بشورای عالی معارف واگذار شود و گمان میکنم بجای هم ضرر وارد نباشد زیرا امتیاز روزنامه از وزارت معارف خواسته میشود و با آنجا اطلاع داده میشود که روزنامه بچه شکل و بچه مسلک و بچه قطع خواهد بود.

بنابر این همانطور هم تشخیص و صلاحیت مدیر مدرسه با وزارت معارف میباشد و حالیه بشورای عالی معارف واگذار میشود همانطور که شایسته است تشخیص صلاحیت مدیران جرائد هم بشورای عالی معارف واگذار شود.

رئیس - آقای حائری زاده

(اجازه)

حائری زاده - بنده باین پیشنهاد موافقم و چون عضو کمیسیون معارف هستم خواستم موافقت خودم را باین پیشنهاد اظهار دارم.

رئیس - آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی

(اجازه)

حاج میرزا علی محمد - بنده اصلاً با این وظیفه که برای شورای عالی معارف معین میکنند مخالفم زیرا شورای عالی معارف باید نظامنامه تهیه نمایند که از روی آن نظامنامه مدیران جرائد و امثال آن انتخاب شوند ولی تشخیص آن با اداره است که مسئول آن امر میباشد نه اینکه شورای عالی معارف بتواند تشخیص صلاحیت افراد و اشخاص را بدهد بلکه باید نظامنامه برای اینکار ترتیب دهد ولی انتخابش با اداره مسئول باشد و در این موضوع پیشنهادی هم نمودام.

رئیس - پیشنهادی نشده است

حاج میرزا علی محمد - آلا ن تقدیم میکنم مخبر - در جزه یازدهم که تعیین صلاحیت اشخاصی که می خواهند مدرسه باز کنند بشورای عالی معارف واگذار شده است.

لازم است خاطر آقای دولت آبادی را بقانون اساسی معارف متوجه گردانم. برای معارف در دوره دوم دو قانون از تصویب مجلس گذشته یکی قانون اداری و وزارت معارف است که راجع بتشکیلات اداری دوائر و ادارات وزارت معارف و اوقاف و صنایع

مستطرفه است و دیگری قانون اساسی معارف میباشد که در همان دوره دوم وضع شده در آن قانون از برای اشخاصیکه میخواهند مدیر مدرسه شوند شرایطی پیش بینی شده نهایت این است که موافق آن قانون رئیس اداره مسئول مکلف است آن شرایط را با داوطلبان تأسیس مدرسه تطبیق نماید لکن برای اینکه ممکن است رأی یک نفر صائب نبوده و در تشخیص صلاحیت مورد سوء و خطا باشد این است که تشخیص این صلاحیت را در جزو وظائف شورای عالی معارف ذکر نموده ایم و بایستی مدرس دائر بر موطه در این گونه مواضع بشورای عالی معارف رجوع نماید البته شورای عالی معارف هم در اطراف مسئله تحقیقاتی نموده اگر نظریات رئیس اداره را صائب دید تصدیق والا رد می نماید.

بنابر این گمان میکنم محتاج وضع قانون جدیدی نباشد. همچنین شرایط مدیران جرائد هم در قانون مطبوعات معین شده و مخصوصاً شرایط جدیدی مدیران و نویسندگان و سردبیر و غیره در آن قانون معین شده حالا اگر این امر هم احاله بشورای عالی معارف شد شورای عالی معارف این نظریه را خواهد داشت آیا شرایط معینه بآن شخص مطابقت می نماید یا غیراگر مطابقت کرد تصدیق والا رد می نماید.

رئیس - در این جزه مذاکرات کافی است یا خیر.

(جمعی گفتند کافی است)

رئیس - راجع به جزه یازدهم دو فقره پیشنهاد رسیده یکی از طرف آقای ملک الشعراء و دیگری از طرف آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی قرائت میشود.

(پیشنهاد آقای ملک الشعراء بمضمون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم قسمت بازده اینطور نوشته شود:

۱۱ - تشخیص صلاحیت اشخاصی که اجازه تأسیس مدرسه و مجله و روزنامه می خواهند ملک الشعراء (پیشنهاد آقای حاج میرزا علی محمد شرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم که در ماده دوازدهم فقره یازدهم اینطور نوشته شود:

تهیه نظام نامه صلاحیت اشخاصی که اجازه تأسیس مدرسه می خواهند علی محمد دولت آبادی

رئیس - هر دو پیشنهاد ارجاع میشود به کمیسیون جزه دوازدهم قرائت میشود (مضمون ذیل قرائت شد)

تصدیق صلاحیت معلمین و معلمات و تهیه نظامنامه مخصوص برای ترفیع و تنزل رتبه یا عزل آنها

رئیس - آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی (اجازه)

حاج میرزا علی محمد - بنده همان اشکالی را که بجزه یازدهم داشتم در این جزه نیز وارد می-

دائم بنده عقیده دارم که تشخیص صلاحیت معلمین و معلمات را بشورای عالی معارف بایستی بنده زیرا هیچ وجه معقول نیست يك شورائی که هیچگونه مسئولیتی ندارد تشخیص صلاحیت یا عدم صلاحیت اشخاص با اداره است که موظف و مسئول باشد در این جزو نیز پیشنهادی کرده ام تقدیم می شود.

مخبر - بنده تصور میکنم اعضاء رسمی شورای عالی معارف در حدود وظائف خود مسئولیت داشته باشند زیرا اگر این مؤسسه بدون مسئولیت باشد معنی ندارد. راجع بمعلمین هم همانطور که عرض کردم در قانون اساسی معارف نوشته شده است و در اینجا تشخیص صلاحیت آنها با شورای عالی معارف معین شده

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه نطق)

آقا سید یعقوب - گمان میکنم اول وظیفه شورای عالی معارف تصدیق کردن صلاحیت معلمین و معلماتی است که می خواهند تعلیم بدهند اگر این تصدیق بشورای عالی معارف نباشد پس با کی باید باشد؟ شورای معارف برای همین است که مشورت بکنند و ببینند آیا معلم قابل است تدریس میکنند و صلاحیت دارد یا ندارد شورای معارف وظیفه اش این است و غیر از این نیست نظامنامه چه ربطی بتصدیق صلاحیت معلمین دارد

رئیس - جزو سیزدهم قرائت می شود

(شرح ذیل قرائت شد)

۱۲ - تعیین شرایط معصلنی که بخرج دولت بخارج اعمام می شوند و انتخاب آنها

رئیس - آقای زنجانی

(اجازه نطق)

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده گمان میکنم این رویه اسباب زحمت شورای عالی معارف خواهد شد اگر انتخاب را با آنها واگذار کنند هر روز يك اشخاصی می روند و با آنها زحمت می دهند این است که بنده ضمیمه پیشنهاد کرده ام از میان اشخاصی که دارای شرایط هستند شورای معارف مدتها انتخاب بکنند

مخبر - این مطلبی که فرمودید تصور میکنم با جزو سیزدهم مغالطی نداشته باشد و علاوه اینجا تعیین شرایط انتخاب است يك شرایطی معین میکنند که از روی آن شرایط اشخاص داوطلب حاضر می شوند و امتحان می دهند و پس از امتحان نمره آنها معین می شود نه اینکه خودشورا یکی یکی را بدون شرایط انتخاب کنند اینطور نیست تعیین شرایط معصلنی است که بخرج دولت بخارج اعمام می شوند و انتخاب آنها مقصود تعیین شرایط انتخاب آنها است

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - من در تعیین شرایط حرف ندارم نمی خواهم حذف شود البته شرایطی را تعیین میکنند و لکن انتخاب آنها را بطور مطلق بشورای معارف نباید واگذار کرد هر روز هر کس می رود می گوید من شرایط انتخاب را دارا هستم مرا

انتخاب کنید لهذا گمان میکنم باید اشخاصی که دارای این شرایط در شورای عالی معارف جمع شوند و از میان آنها عده انتخاب شوند این است که ضمیمه را پیشنهاد کرده‌ام

رئیس - آقای شیخ‌المرآتین زاده (اجازه نطق)

شیخ‌المرآتین زاده - بنده میخواهم از آقای مخبر سؤال کنم که مقصود از شرایط محصلین چه چیز است و بمن چه ؟

مخبر - از جمله شرایطی که در نظامنامه مخصوص شورامین خواهد شد یکی این است که محصلین که بار و بار برای تحصیل اعزام می‌شوند سنشان چقدر باید باشد و دیگر معلومات آنها است که چه اندازه باید معلومات داشته باشند آیا باید تصدیق نامه داشته باشند یا نداشته باشند علاوه بر این باید با غنی از این قبیل شرایط است و بنده معتقد هستم که در آتی حتی الامکان باید کوشش کرد که فراهم بارویا اعزام شوند آتیم برای تحصیل صنعت

(جمع گفتند صحیح است)

رئیس - آقای زنگنه موافق هستید

آقای شیخ‌المرآتین زاده - بله

رئیس - آقای آقامیرزا ابراهیم قمی (اجازه نطق)

آقای میرزا ابراهیم قمی - بنده هم معتقد یک جمله در آخر این عبارت اضافه شود باین مضمون که انتخاب آنها از روی ابقا و استعانت باشد به منظور هم پیشنهاد کرده‌ام

رئیس - آقای ملک‌الشعراء (اجازه)

ملک‌الشعراء - آقای زنجانی يك اعتراضی فرمودند و آقای مخبر نیز يك توضیحی دادند و شرح آقای مخبر می‌توانست آقای زنجانی واقف گندولی عبارت کافی نیست ایشان بطور توضیح دادند (تعیین شرایط انتخاب محصلین که بخرج دولت بخارجه اعزام می‌شوند) ولی عبارت اینطور نیست بنده معتقد باین تعبیر که فرمودند هست ولی عبارت مخالفه و باید اصلاح شود که مقصود آقای زنجانی هم حاصل شود والا این عبارت اشکالهای آقای زنجانی را ایضا می‌کند و این طرز می‌رساند که انتخاب محصلین بمعده شورای عالی خواهد بود و آنوقت يك اشکالات برای شورای عالی معارف پیش خواهد آمد ولی اگر تعین شرایط انتخاب آنها چنانچه آقای مخبر فرمودند با شورا باشد این اشکالات وارد نمی‌شود و این قسمت بهتر و محکمتر خواهد شد این است که بنده پیشنهاد کردم کاین عبارت اصلاح شود

رئیس - آقای شیخ‌المرآتین زاده (اجازه)

شیخ‌المرآتین زاده - بنده متقدم این - شرایط اختصاصی به محصلینی که از طرف دولت اعزام می‌شوند نداشته باشد باید نسبت بشمار افرادی باشد که اگر وزارت معارف ببیند و اجدان شرایط هستند

بروند اگر نیستند از آنها ممانعت کند و همینطور هم پیشنهاد کرده‌ام

مخبر - اولاً وزیر معارف بلکه هیچ دولتی نمی‌تواند ممانعت از آزادی افراد کند و اینکه قید شده است مقصود محصلینی است که دولت مخارج ایام تحصیل آنها را می‌دهد و باید از همان روز اول که انتخاب می‌شوند و اوقاتی که مشغول تحصیل هستند کاملاً در تحت نظر دولت باشند

رئیس - چون مطالب دیگری هم داریم اگر آقایان صلاح بدانند بقیه مذاکرات این قانون بدانند برای جلسه دیگر

(بعض تصدیق نمودند)

رئیس - خاطر آقایان هست که از طرف وزارت مالیه رقمه واجه آقای غضنفر خان رسیده بود و هیئتی که بنا بود از طرف مجلس معین شود به امشب موکول شد حالا اگر آقایان مذاکراتی دارند بفرمایند آقای غضنفر خان

(اجازه نطق)

غضنفر خان - در جلسه گذشته که مراسله تعجب آور آقای مصدق السلطنه وزیر مالیه سابق واجه بدوره تصدی مأموریت مالیه گلیایگان این بنده قرائت شد دخول در مذاکرات را آقای رئیس جلسه آئینده معول فرمودند و بنده هم در آن موقع نتوانستم بمراسله مذکوره اعتراض نمایم اینک هرايش و اعتراضات خود را بعرض نمایندگان محترم می‌رسانم

اولاً آقای وزیر مالیه قبل از آنکه مراسله منورده را تقدیم ریاست مجلس نموده و کسب تکلیف نمایند شرح مفصلی بهمین مضمون و زمینه در کماله جراید - مرکزی برای خود نمائی و توهین بمقام یک نفر نماینده امر به انتشار داده و نسبتهای بی اساس بانکار و اورت کمیسیون تقریع محاسبات بانجانب داده بودند بنده هم شرحی در تحت عنوان تکذیب درباره از جرأتش کزی منتشر و برای تذکر و مزید اطلاع بعد از ختم هرايش خودم عین شرح تکذیبیه مندرجه روزنامه ایران را بعرض آقایان محترم خواهم رسانید ثانیاً آقای وزیر مالیه در مراسله شبهه به تاریخچه خودشان اظهار می‌دارند که این بعضی با موافقت اداره محاسبات کل نسبت باین بنده مسلمیت پیدا کرده باین قسم هم کاملاً اعتراض دارم برای اینکه اداره محاسبات کل بهداری به محاسبات بنده رسیدگی نکرده و این رسیدگی هم که می‌فرمایند فقط از مختصر مذاکراتیکه در کمیسیون سه نفری تقریر محاسبات یعنی همان کمیسیون سکه هم می‌دانید محکوم باجرای او امر شخص وزیر هستند بعمل آمده و ابتدائاً اداره محاسبات کل و محاکمات مالیه دخیل نبوده‌اند

ثانیاً آقای وزیر مالیه در مراسله خودشان صراحتاً مرقوم می‌دارند که حکم صادره از این محکمه قابل استیناف نیست خیلی محل تعجب و تعجب است که این کمیسیون اختصاصی و اختراعی از چه طریق قانونی این اقتدار و صلاحیت را دارا شده و خود را مانوق کلیه محاکم صالحه ملکیت فرض کرده است در صورتی که

همه آقایان نمایندگان محترم مستعینند و خود آقای وزیر مالیه هم لابد مطلع است که کلیه محاکم وزارت مالیه از محاکم اختصاصی و اصولاً مخالف با روح حکومت ملی است و گمان نمی‌کنم احکام صادره کیف مایشائی این محکمه قاطع بوده و برخلاف اصل پانزدهم و شانزدهم و هفدهم متمدن قانون اساسی نتواند حکم به ضبط مختصر ملك متصرفی بنده و یادگیری بدهد

اصل پانزدهم می‌گوید هیچ ملكی را از تصرف صاحب ملك نمی‌توان بیرون کرد مگر با مجوز شرعی و آن نیز پس از تعین و تأدیة قیمت عادله است

اصل شانزدهم می‌گوید ضبط اموال و املاک مردم بعنوان مجازات و سیاست ممنوع است مگر بحکم قانون

اصل هفدهم می‌گوید سلب تسلط مالکین و متصرفین از اموال و املاک متفرقه ایشان بعهنوان که باشد ممنوع است مگر بحکم قانون

در هر صورت قصد بنده از ذکر کلامه قانون بود افسوس و هزار افسوس که پس از شانزده سال مشروطیت هنوز افراملت بدیست ایران باید در تحت تأثیرات و رفتار غیر قانونی نیست و نابود شده حیثیات و خدمات چندین ساله آنها بیل و اراده یک نفر روز بروجند نفر بستگانش از میان برود

و اما در مراسله مذکوره آقای وزیر مالیه مختصر ملك خریداری این بنده واقعه در گلیایگان را از عین عایدات دولت تصور کرده و این بنده را متهم ساخته‌اند این قسم را هم جداً تکذیب می‌نمایم زیرا در نتیجه شانزده سال خدمت و زحمت در مأموریت‌های مختلفه بنا حال تجرد و اقتصاد فقط و فقط این مختصر ملاقه را خریداری کرده و يك قسمت قیمت آنرا هم از عواید چندین ساله همان ملك پرداخته ام و بفرایان دیناری نقد و يك رجب ملك درجائی ندارم و در مقابل مالانی هم باشخاص معین مقروض و مدیون می‌باشم جای بسی تأسف است که آقای وزیر بدون مطالعه و تحقیق باستناد گفته یک نفر مفتن مقرض همیو نسبتی به بنده می‌دهند و اگر مقصود آقای وزیر از این اظهار نیست که می‌خواهند مایملك و دارائی هريك از مأمورین دولت را تشغیل داده و معلوم بدارند که از چه مری بدست آمده است در صورتیکه این نظریه ایشان برای غده تکذابی ملکیت و اصلاحات مالیه دولت است گمان می‌کنم بهتر این بود که این اقدام را ابتدا از خود و اکفاه خودشان شروع می‌فرمودند

خامساً آقای وزیر مالیه در خاتمه مراسله شان مرحمت فرموده‌اند و برای رفع هر گونه اشتباه و خیال درخواست تعین ۳ نماینده از مجلس شورای ملی کرده و تقریع خواسته‌اند باز کرایین جمله و تقدیم این درخواست نسبت هائی را که به بنده داده‌اند خالی از غرض جلوه دهند و يك لباس صحتی او بیوشانند و صورتیکه خود این بنده برای رسیدگی باین اختلاف محاسبه و رفع سوء تفاهم در چندین قبل بموجب هریضجات جدا گانه از

مقام محترم ریاست مجلس مقدس تعیین هیئت منصفه را درخواست و استدعا نموده بودم شاید در سایه مطالعات و رسیدگی هیئت منتخبه حقیقت امروز روشن و واضح گردد و دریایان هرايش خودم از مقام ریاست وسایر نمایندگان محترم مستعنی است هر چه زودتر مرحمت فرموده‌ام با تشابه هیئت منصفه بفرمایند نا انشاء الله بزودی حق از باطل تمیز یافته و مجازاتی که بهر يك از ماماتعلق خواهد گرفت مجری شود

شرحی است که قبل از اینکه آقای وزیر مالیه این مراسله را به هیئت رئیسه بنویسند در تمام جرائد نوشته‌اند این است که بنده هم عین آنرا که در روزنامه ایران درج شده محض استعصار خاطر آقایان می‌خوانم

(جمع اظهار نمودند لزومی ندارد)

غضنفر خان - می‌فرمایید لازم نیست بسیار خوب بنده با اینکه خودم درخواست هیئت منصفه را کرده‌ام اگر آقای وزیر مالیه يك نظریه مخصوصی نسبت به بنده نداشته‌اند بنده گمان می‌کنم محتاج به عین این صغری و کبری در مراسله خودشان نبوده

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده نمی‌خواهم تکذیب وزیر سابق را بکنم ولیکن ناچارم حفظ همکاری را عرضه بدارم ولی چون کابینه وزیر مالیه تغییر کرده بنده از مجلس تقاضا میکنم که در این دوره کابینه آقای مشیر الدوله که رئیس الوزرای بی‌فرضی هستند اگر چه رئیس الوزرا سابق هم همینطور بودند به این کابینه جدید رجوع شود تا اصل مسئله ثابت شود و بنده طبعاً از آن لایحه سکه بمجلس آمده نهایت تنقیر را اظهار می‌دارم بوسطه آنکه سزاوار نبود برای يك نماینده اینطور لایحه در مجلس قرائت شود

رئیس - آقای اقبال السلطان (اجازه نطق)

اقبال السلطان - بنده هم همین عقیده آقای آقا سید یعقوب را دارم که به هیئت دولت برگردد و هر نظریه دارند بعرض مجلس برسانند

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله بلی بنده در اطراف این لایحه هر چه فکر کردم راه قانونی تصور کنم که این تقاضا چه تقاضائی است و این کمیسیون چه کمیسیونی است چیزی نفهمیدم نمی‌دانم آیا مجلس وظیفه دار است نسبت بهر محاسبه يك یا دوفرا ده نفر معین کند رسیدگی بحساب نباید باخیر

وزارت مالیه مطابق قانون سابقش يك ترتیبی داشت و قانون جدید هم که هنوز نیامده که اداره محاسبات نسبت بمأمورین خودش بطور رسیدگی کند سابقاً کسی اگر از آن رسیدگی شکایتی داشت رجوع بمحاکمات مالیه می‌نمود و در آنجا رسیدگی بمنزله استیناف بود و حکمی از آنجا صادر می‌شد

حالا فرضاً بمحاسبه یک نفر تحصیلدار یا بیشکاک مالیه (قطع نظر از نمایندگی) در اداره محاسبات رسیدگی شده خود ایشان که تکذیب می‌کنند و می‌فرمایند محاسبه رسیدگی نشده و باستناد و دلایل و مدارک من مراجعه نشده فقط مذاکرات شفاهی بوده فرضاً اداره محاسبات هم که حالا کمیسیون محاسبات تبدیل شده بمحاسب ایشان رسیدگی کرده باشد و ایشان را محکوم نموده باشد که يك مبلغی از مالیه دولت پیش ایشان باقی است مطابق ترتیب قهر آبیاید بمحاکمات مالیه برود محاکمات مالیه هم که تشکیل شده است و اگر کسی شکایتی دارد باید بمحاکمات برود و در آنجا رسیدگی ثانوی بعمل بیاید و پس از آنکه تمام مراحل ابتدائی و استیناف و جزائی را طی نموده آنوقت چون آقای غضنفر خان سمت نمایندگی را دارن در مجلس بایستی تقاضا شود و نظریه مجلس معین شود ولی هنوز بآن مرحله نرسیده و مرحله ابتدائی است علاوه وزیر سابق هم که این تقاضا را کردند در اینجا حاضر نشدن و تکذیب توضیحاتی بدهند که مقصود از این کمیسیون و رسیدگی بمنزله محاکمات است یا محاسبات ابتدائی است و اینها هیچ معلوم نیست هم بقدر می‌فرمایند يك محاسبانی کرده ام قابل استیناف هم نیست یعنی چه؟ در صورتی که مدعی مالیه را که در مرحله اولی محکوم می‌نمایند اگر از مخالفین شکایت داشته باشند باید رسیدگی بشود

در هر صورت آن دولت و وزیر مالیه تغییر کرد حالا نمی‌دانم وزیر مالیه که امروز تصدی خواهد شد همین نظریه را تعقیب می‌کنند و انتخاب ۳ نفر از مجلس می‌خواهند یا خیر؟ این است که بنده گمان می‌کنم امروز مذاکره راجع باین پیشنهاد بی اثر باشد شاید وزیر مالیه جدید بگوید اصلاً این محاسبه بی اساس بوده و بمحاسبات ایشان رسیدگی شده با اینکه بگویند رسیدگی ثانوی باید بشود یا اینکه بگویند باستناد ایشان مراجعه شده و صحیح است بنا بر این بنده لازم می‌دانم در این باب باید تأمل کرد و مراجعه بوزیر وقت کرد و نظریه او را خواست اگر او هم تعقیب کرد آنوقت مذاکره و انتخاب می‌کنیم ولی امروز هیچ مورد ندارد

غضنفر خان - بنده در مقابل اظهارات آقای حاج شیخ اسدالله همینقدر می‌توانم عرض کنم که ایشان قدری اشتباه فرموده‌اند این درخواست انتخاب يك کمیسیون یا هیئت منصفه برای رسیدگی از طرف خود بنده بود که از مقام ریاست درخواست کرده و انتخاب هیئت منصفه را خواستام

رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - بنده نظریه آقای حاج شیخ اسدالله را تصدیق می‌کنم ولی حالا کاین قضیه به مجلس شورای ملی آمده نمایندگان باید امر بسکوت را جابر ندیده و فقط بنظر وزیر جدید حواله نمایند و باید تأکید شود که هر چه زودتر این قضیه تعقیب و بالا اقل نماینده وزارت مالیه در مجلس حاضر شود که اگر مذاکراتی میشود با حضور نماینده وزارت مالیه باشد و اگر

هم در خود وزارت مالیه تجدید نظری خواهد شد از طرف عموم نمایندگان باید ملائمتی نسبت باین مسئله اظهار شود که قضیه بطوری که مقتضی عدالت است ختم و حل شود

رئیس - آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی (اجازه)

آقا سید محمد تقی - بنده مجالاً کاری ندارم که وظیفه مجلس شورای ملی است باینکار رسیدگی کند یا در وزارت مالیه باید رسیدگی شود ولی از يك نقطه نظر بنده تصور می‌کنم مجلس شورای ملی نباید در این امر بی‌ملاحظه باشد زیرا یکی از وظایف مجلس شورای ملی این است که در مالیه ملکیت نظارت داشته و از انحراف و تفریط های اشخاص جلوگیری نماید چه و کیل چه وزیر باشد و نباید بگذارد بیت‌المال عمومی تفریط شود و باید حتی المقدور حفظ شود و دیگر اینکه از نقطه نظر حیثیت یک نفر و کیل هم در این قضیه باامثال این قضیه وقتی يك نسبتی بمقام یک نفر نماینده داده می‌شود باید مجلس تحقیقات کند یا حقا تکذیب نماید یا بطوری که مکلف است عمل نماید

رئیس - آقای نظام الدوله (اجازه)

نظام الدوله - بنده تعقیب نظریات آقای حاج شیخ اسدالله را به ضمیمه تأکید دولت در این نظریه لازم میدانم و عرض میکنم بعضی چیزها نباید در مجلس سابقه شود و این اختلافات باید در خود وزارتخانه رفع شود زیرا اگر از اینگونه اختلافات راجع به حساب پیدا شود حل آن با خود وزارت مالیه است زیرا وزارت مالیه طرف اعتماد مجلس است و اگر طرف اعتماد نباشد حل امور ملکیتی را با و گذار نمینمایند و بایستی از طرف مجلس بوزارت مالیه تأکید شود که جلسات خود را داده داده و زودتر باین امر رسیدگی و نتیش نمایند منتها اگر بخواهند حقیقه آقای غضنفر خان يك ظلم و بی‌ترتیبی را قائل شوند آنوقت باید يك نظریات دیگری اتخاذ نکرد ولی با ترتیب حالیه و ریاست وزرائی آقای مشیر الدوله گمان نمیکند محتاج بساین ترتیبات باشد

رئیس - مذاکرات در این موضوع کافی است یا خیر ؟

(گفتند کافی است)

رئیس - رأی می‌گیریم پیشنهادی که شده است مضمون آن پیشنهاد این است که يك هیئتی از طرف مجلس معین شود و بنا حضور آن هیئت بمحاسبات آقای غضنفر خان رسیدگی شود آقایان سکه تصویب میکنند همچو هیئتی از طرف مجلس معین شود قیام فرمایند

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد پیشنهادی از طرف دولت سابق رسیده بود مبنی بر برقراری یکصد تومان شهریه برای ورثه مرحوم آقا شیخ محمد جواد

(از طرف نمایندگان - نود تومان)

رئیس - یکصد تومان است نود تومان برای

دیگری است باری آن لایحه هم بمکمیسیون بود چه

ارسال میشود. جلسه آتی پس فردا دو ساعت بفرود
مانده. دستور هم بقیه مذاکرات در قانون شورای
عالی معارف خواهد بود

آقایان حالا که بیرون تشریف میبرند باید يك
نفر برای عضویت کمیسیون مالی بهای مرحوم آقا
شیخ محمدجواد انتخاب نمایند همچنین باید يك نفر بهای
آقای شیخ المراقین زاده که از کمیسیون متکرات استفا
نموده اند تعیین کنند

سلطان العلماء. خوب است مقرر فرمایند
دو نفر برای کمیسیون مالی انتخاب کنند

رئیس. صحیح است. پس امشب دو نفر برای
کمیسیون قوانین مالی و يك نفر برای کمیسیون
بودجه معین کنند. در جلسه دیگر يك نفر برای
کمیسیون خارجه.

(بعضی گفتند برای کمیسیون بودجه دو نفر باید
انتخاب شود)

رئیس. بلی دو نفر برای کمیسیون بودجه و دو
نفر برای کمیسیون مالی معین شود اشخاصیکه برای
کمیسیون بودجه معین می شوند از شعبات باید تعیین
شوند.

نصرت الدوله. میخواهم بدانم ممکن است
آقای رئیس اجازه فرمایند انتخابات موکول به روز
شنبه شود؟

رئیس. راجع باینه نیست مجلس باید
اجازه بدهد

نصرت الدوله. چگونگی امشب وقت
گذشته و بعضی آقایان هم رفته اند باین جهت عرض
کردم.

رئیس. اگر مخالفی نیست میماند برای
جلسه دیگر.

(اظهار مخالفی نشد)

(مجلس دو ساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - مؤمن الملك

جلسه ۱

**صورت مشروح مجلس یوم سه شنبه بیست
و پنجم شهر جمادی الاولی هزار و سیصد
و چهل مطابق چهارم دلو هزار و سیصد**
مجلس موقع مغرب در تحت ریاست آقای
موتن الملك تشکیل گردید.

(صورت مجلس یوم یکشنبه دوم دلو را آقای
تدین قرائت نمودند)

رئیس. آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه. بنده در ضمن مریضم در
جلسه قبل عرض کردم که مجلس هم نمی تواند بدون
علاقه باین قضیه باشد و ساکت بماند بدولت مراجعه و
جدیت کنند که زودتر اجراء شود و اتمام قضیه را هم
بعرض مجلس برساند.

رئیس. چنانچه ملاحظه می فرمایند این اواخر
صورت مجلسها خیلی مفصل نوشته میشود بنده اقدامی
خواهم کرد که مختصر تر نوشته شود حالا سرکاری
فرمایند که چرا تمام مذاکرات را اینجا نمی نویسند

فرمایشاتی که می فرمایند تماماً درج و صورت مشروح
نوشته می شود ولی در این صورت نمی شود تمام
مذاکرات را نوشت (جمعی گفتند صحیح است) دستور
امروز بقیه مذاکرات در لایحه شورای عالی معارف
است.

ولی چون دو فقره راپورت از کمیسیون تحقیق
انتخابات رسیده خوانده می شود و رأی می گیریم بعد
داخل دستور می شویم.

(آقای آقا سید یعقوب مغیر کمیسیون برای قرائت
راپورت اعضاء و بضمون ذیل قرائت نمودند)

کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان در تکمیل
وظائف خود با حضور اعضاء تشکیل و بدو سیه انتخابات شهر
تبریز و توابع رسیدگی نموده شرح جریان انتخاب
محل مزبور و حوزه های تابعه را در راپورت سابق
معروض داشته راجع به نماینده که جانشین مرحوم خیابانی
است و در درجه دوم حائز اکثریت است. بعرض
مجلس می رساند که پس از قوت مرحوم خیابانی مطابق
قانون انتخابات آقای وحید الملك دارای سه هزار
و هشتصد و نود و سه رای از حوزه شهر تبریز و توابع
منتخب هستند و راجع بصلاحت ایشان هم اعتراضی
نبوده کمیسیون انتخاب ایشان را تصدیق میکند.

رئیس. نسبت باین راپورت اعتراضی نیست؟
آقای آشتیانی (اجازه).

آقای میرزاهاشم آشتیانی. بطوری که
بنده شنیده ام مرحوم خیابانی از هیئت نظارتك اعتبار
نامه گرفته بود. خواستم پیرس این امر صحیح است
یا خیر؟

مخبر. در این موضوع در کمیسیون به شرح زیادی
شد و برای استحضار خاطر نمایندگان معترض عرض
می دارم چون صورت مجلس حکم بکمیسیون رسیده
بود صورت مفصل نبود و صورت خلاصه بود و کمیسیون
نظریات خود را در آن صورت نموده و در آنجا ذیلی
نیافت که معلوم شود مرحوم خیابانی نماینده کی را
قبول نموده و بایشان اعتبار نامه داده اند یا نه داده اند
لیکن يك خبری بکمیسیون رسیده بود و آن این بود
که شاهزاده محمد هاشم میرزا بعد از اینکه نماینده
های آذربایجان منتخب شده اند تلگراف تبریکی
بمرحوم خیابانی و سایر نمایندگان مغایره نموده اند
که حال این آنرا می خوانم: خدمت سر کار منور -
الاسلام آقای خیابانی و جناب اجل آقای معتمد انتجار
مدظله عرض تبریک بنده را حضور آقایان نمایندگان محترم
مخصوصاً حضرت آقای سید المعقین و حضرت
اشرف والا تقدیم فرمایند در عتبه مقدسه موقت آنان
را در خدمات ملی از خداوند درخواست می نماید.

محمد هاشم میرزا
مرحوم خیابانی در جواب اینطور تلگراف
نموده اند:

حضرت والا شاهزاده محمد هاشم میرزا آقایان نمایندگان
عموماً خصوصاً حضرت آقای سید المعقین در ضمن عرض تشکر
موقت آن حضرت را مسئلت می نمایم. خیابانی.
کمیسیون از این تلگرافات ابدأ نتوانست چیزی
بفهمد که مرحوم خیابانی قبول نمایندگی کرده

است یا نه و چون این مطلب را استنباط نکرده و
اطلاعات دیگری هم نداشت و این بود که عقیده خود
را اظهار کرده و بجلسه تقدیم نموده حالا اگر دیگران
از این عبارت چیزی می فهمند بفرمایند
رئیس. آقای ملک الشراء (اجازه)

ملک الشراء. بنده يك دفعه دیگر هم راجع
باین مسئله اظهاراتی کردم حالاً هم عرض می کنم
در اوقاتی که آقایان نمایندگان آذربایجان انتخاب
شده بودند و انتخابات تمام شده بود بنده مغایرانی
بآذربایجان داشتم و هم چنین بابعضی از دوستان مکتبه
داشتم قبل از فوت مرحوم خیابانی در آن اوقات یکی
از شکایاتی که متجددین آذربایجان از حکومت
داشتم مسئله داده شدن اعتبار بمرحوم خیابانی و سایر
نمایندگان بوده و تا آخرین اوقاتی که مراسلات از آنها
برای بنده می رسید مبنی بر این بود که اعتبار نامه بآقایان
نمایندگان داده نشده و اطلاعات زیادی بنده دارم که تمام
آن ها رسیدن اعتبار نامه را بمرحوم خیابانی تأیید می کنند.

رئیس. آقای سلیمان میرزا (اجازه)
سلیمان میرزا. اینکه آقای آقا میرزا هاشم
آقا سؤال فرمودند که آیا اعتبار نامه بمرحوم خیابانی
داده شده یا نشده در تلگرافاتی که سایر نمایندگان
مغایره شده يك يك جواب فرموده اند که هیچ کدام
ما ها اعتبار نامه داده نشده آقای سید المعقین همین
تلگراف را کرده اند آقای معتمد انتجار همین طور
شاهزاده محمدولی میرزا هم همین طور آقای آقا سید
محمد تقی طباطبائی که خودشان این جا حاضرند اظهار
داشتم که هیچ وجه اعتبار نامه بکسی داده نشده و
این مسئله محقق است که حکومت باین انتخابات چندان
نوازش نبوده.

بنابر این اعتبار نامه بکسی داده نشده این سوء تفاهمی
که در اذهان ناشی شده و گفته می شود شاید اعتبار
نامه داده شده برای این است که در آن موقع سه
نسخه صورت مجلس نوشته شده و چون سه نسخه بوده
است تصور نموده اند اعتبار نامه بوده در صورتیکه اعتبار
نامه نبوده و از طرف دیگر همان طوری که ملاحظه
فرموده اند تلگرافاتی را هم که مرحوم خیابانی اعضاء
فرمودند به چه چه راجع به خودشان نیست و این عبارت
را نوشته اند که سید المعقین و سایر نمایندگان کمال
تشکر را دارند حتی اینکه نه نوشته اند من و
سید المعقین و سایر نمایندگان تشکر می کنیم که راجع
به خودشان هم باشند مثل این است که امروز بعد از
تغییر هیئت وزراء یکی از و کلاه تشکراف شود
که توسط شما آقایان وزراء نه بیک عرض میکنم و آن
هضم و کبیل هم جواب بنویسد

هیئت دولت از این حسن ظن شما متون هستند آیا
این دلیل می شود که آن و کبیل جزء وزراء محسوب
شود این تلگراف هم در حکم همان است از این
جهت همانطور که مغیر معترض فرمودند کمیسیون
هیچ چیز از این تلگرافات استنباط نکرده و راجع به
قبول اعتبار نامه هم سندی بدست نیست

رئیس. آقای محمد هاشم میرزا (اجازه)
محمد هاشم میرزا بنده اعتراضی نداشتم ولیکن
از قراریکه کم کم اظهار می شود مثل این است که

مرحوم خیابانی هیچ میل بقبول و کالت نداشت اند در
صورتیکه از محسوسات اولیه است که ایشان نهایت
جدیت را در قبول و کالت داشته اند حالا مانمی که
اعتبار نامه بایشان داده نشده ندیدان چیست و چون
این مسئله مطلب مهم قانونی است برای اینکه بماند
به جلسه دیگر تا مسئله حل بشود با راپورت مخالفم
رئیس. می ماند برای جلسه دیگر.

نصرت الدوله. بنده يك توضیحی داشتم
رئیس. چون مخالفت کردند بماند برای جلسه
دیگر.

نصرت الدوله. می خواستم توضیحی بدهم شاید
مطلب روشن شود.

رئیس. نمی شود می ماند برای جلسه دیگر.
راپورت دیگری است راجع به نماینده غار و قشایویه
خوانده میشود.

(آقای ملک الشراء برای قرائت راپورت
اعضاء و راپورت مزبور را بضمون ذیل قرائت
نمودند)

کمیسیون که بجهت تحقیق انتخابات بندر -
هاس - سرخس - دماوند - غار و قشایویه تشکیل شده بود
بتاریخ هفدهم مغرب بدو سیه انتخابات غار و قشایویه
بدقت رسیدگی کرده راپورت آنرا بعرض مجلس
شورای ملی می رساند. مطابق دو سیه و صورت راپورت
های حکام محل و مأمورین انتخابات از تقبش و
مملدین که بر حسب درخواست خود اهالی محل اعزام
شده بودند انجمن نظارت مرکزی غار و قشایویه دومم
سی و هشت متعقد پس از نشر اعلان مطابق مقررات
قانون دوازدهم تصدیق و بدو سیه و تفرقه توزیع نموده
در نتیجه دوازدهم و بدو سیه و هفتاد و پنج ورقه رأی مأخوذ
داشته است. يك شعبه نظارت هم در قشایویه بریاست
نماینده مخصوص انجمن مرکزی تشکیل داده و در
شعبه مزبور هشتصد و چهل و پنج ورقه تفرقه تقسیم و
هشتصد و چهار ورقه رأی اخذ کرده اند و جمعا در دو
نقطه مذکور - سه هزار و شصت و هشت و هفت ورقه تفرقه
بخش شده و سه هزار و هفتاد و نه ورقه رأی گرد آمده
و آرام مزبور بدو سیه در حضور اعضاء انجمن مرکزی و قسمتی
در حضور اعضاء انجمن قشایویه و نماینده انجمن مرکزی
و حکومت محلی و حکومت حضرت عبدالعظیم قرائت
و استخراج شده بالنتیجه آقای میرزا مهملی خان مقوم
الملك با اکثریت بک هزار و صد و سی و دو رأی از سه هزار
و شصت و هشت و هفت رأی بصورت مجلس شورای ملی
انتخاب گردیده است و لی انتخاب مزبور مدارای صورت
مجلس و اعتبار نامه نیست. هفت آن این است که انجمن مرکزی
اعتراضاتی بانقلابات قشایویه نموده و باین بهانه از
تغییر صورت مجلس جامع و صدور اعتبار نامه استنکاف
ورزیده است مدرك شکایات انجمن نظارت مرکزی مطابق
اعلانیکه در همان اوقات در جرایم محلی منتشر کردند
و موافق صورت مجلس کمیونی که در وزارت داخله با
حضور هیئت نظارت مرکزی و نظارت قشایویه و مدبران
دوائر وزارت داخله برای تسویه همین امر متعقد و
تقریرات طرفین در آن مطبوعات فقط و فقط دو امر
است. اول عدم مراعات قانون در فاصله بین اعلان و

توزیع تفرقه از بلوک قشایویه - دوم مهر و لاک نداشتن
شکاف بالای صندوق آراء قشایویه - نمایندة انجمن
نظار مرکزی و اعضاء انجمن نظارت قشایویه در
کمیسیون متعقد در وزارت داخله با اعتراضات فوق
اینطور جواب می دهد که اولاً مشارالیه از روز روز در بر کز
انتخابات قشایویه مرتباً راپورت عملیات خود را به
انجمن نظارت مرکزی مفرستاده و از آنها هم جواب و
تصمیمات دریافت می داشته است منجمده برای سند
یکی از مراسلات جوابیه انجمن نظارت مرکزی را ارائه
می دهد و سپس معترض است که هر گاه انجمن مرکزی
در عملیات مشارالیه تردیدی داشته است و کمی مدت
فاصله بین اعلان و توزیع تفرقه را مبطل انتخابات
میدانسته میبایستی در همان موقع اظهار بدارد تا بغیرت
جبران بشود و در موضوع ثانی جواب می دهد که
مادرب صندوق را همدروزه قفل کرده و مهر و موم نموده پس
از آن صندوق را در لاف چلواری پیچیده تمام اطراف
آنرا بمهر تمام اعضاء و حکومت و رئیس ژاندارم مهر
ولاک کرده و بدینجهت مستغنی از مهر کردن شکاف
بالای صندوق بوده ایم کمیسیون تحقیق انتخابات پس
از رسیدگی بدو سیه و مطالعه صورت مجلس ها و صورت
کمیسیونهاییکه در وزارت داخله و اداره ایالتی طهران
کراراً در اینخصوص متعقد شده بوده است و در نتیجه
مداقه در راپورت های حکام محل و مأمورین و مقبش انتخابات
هیچ از این دوا اعتراض را وارد ندانسته و اساساً با انجمن
نظار مرکزی حق نداده و نپدیده که باین دولت از دادن
صورت مجلس اعتبار نامه خود داری ننموده باشد در اعتراض
اولی که مر بوط بیکمی مدت فاصله بین نشر اعلان و توزیع
تفرقه باشد بموجب يك مر اسله که از طرف حکومت قشایویه
بوزارت داخله ارسال شده تقصیر بر عهده انجمن نظارت
وارد شد زیرا مشارالیه شش روز قبل از اعلان و توزیع
تفرقه در قشایویه بوزارت داخله می نویسد که چند روز
است اوراق تفرقه و صندوق بشای پویه رسیده سهم
محل حکومتی را بنسبت اینکه بهای های بلوک
دست رسی داشته باشد تغییر داده گذاشته اند و اهالی
را اطلاع داده ام و همه روز جمع می شوند و این هنوز
مأمور و نماینده انجمن مرکزی وارد نشده و ضلعا
شکایات از مغارج تجمع مردم و تجمع گذاشته اند
کنند و تأخیر ورود نماینده انجمن مرکزی را ضرر
دولت می شمارد در این صورت می توان تصدیق
نمود که در محل کوچک و کم جمعیتی چون قشایویه
شش هفت روز حکومت و دیش سفیدان و اهالی در
انتظار و میبای شروع شدن انتخاب بود و سپس
نماینده انجمن مرکزی رسیده اعلان منتشر کرده
است اگر چه بلافاصله یگروز بعد از نشر اعلان به
دادن تفرقه پرداخته لیکن سابقه اطلاع و استحضار
اهالی محل موافق مراسله حکومت برای اینکه
فلسفه فاصله بین اعلان و توزیع تفرقه مراعات شود
کافی است علاوه بر این در موارد عده در مجلس
چهارم صلا این قضیه در نقاط مختلفه بمناسبت کوچکی
محل مورد توجه اهمیت قرار داده نشده چنانچه در
انتخابات غالب شعبات فارس این موضوع پیش آمده

رئیس آقا. رئیس انتجار
(اجازه)

رئیس انتجار. بنده مخالف
رئیس. پس می ماند برای جلسه دیگر جزو سیزدهم
از ماده دوازدهم قانون شورای عالی معارف مطرح
است پیشنهاداتی راجع به جزء سیزدهم شده است قرائت
می شود

پیشنهادی آقای شیخ المراقین داده
(بضمون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می نمایم که فقره سیزدهم این قسم
نوشته شد بایست شرایط محصلینی که بخارج میروند
و انتخاب عده که باید بخرج دولت اعزام شوند
رئیس. (خطاب بآقای شیخ المراقین زاده)
توضیحی دارید

شیخ المراقین زاده. در جزو سیزدهم تعیین
شرایط محصلین را مخصوص اشخاص قرارداده است
که با مغارج دولت بخارج میروند در صورتی که
با اطلاعاتی که از وضعیت اروپا و معصلینی که در آنجا
میروند داریم عقیده بنده این است که این ماده شامل
تمام اشخاصی که برای تحصیل بارویا میروند بشود برای
این که اولاً ایرانی قبل از اینکه در مدارس ایرانی
تربیت بشود و دارای اخلاق اسلامی شود نباید بخارج
برود و ثانیاً مسئله دارائی است ماضیلی از جوانها
را می بینم از اینجا که میروند بارویا بعد از
بیکسال اقامت در آنجا نشان قوه تعیه خرج آنها را ندارند
و در آنجا آن جوانان از تحصیل باز میمانند و در کار
خانجات مشغول کاری می شوند از این نقطه نظر عقیده هم

این است تمام اشخاصی که بخواهند اطفال خود را باوریا بفرستند قبلاً بشورای عالی معارف اطلاع بدهند که اگر دارای شرایطی بودند که بتوانند اولاد خود را باوریا برای تحصیل اعزام دارند بفرستند و اگر دارای آن شرایط نبودند اساساً مخالفت کنند

رئیس آقای آقا سید یعقوب
(اجازه)

آقا سید یعقوب بنده خیلی متعجب می کنم چطور مجلس شورای ملی می تواند مانع از آزادی کسی شود و ما چطور میتوانیم جلوگیری از تحصیل کسی بکنیم دولت مطابق بولی که میدهد حق دارد نسبت به مصیبتی که بخرج دولت میروند موافقت کنند اما اگر دولت پول نمیدهد حق دارد مخالفت کند بنابر این بنده با فرمایشات ایشان مخالفم

رئیس - آقای نصرت الدوله موافقت یا مخالف

نصرت الدوله بنده موافقم پس از یک مخالف عرض خواهم کرد

رئیس پیشنهاد آقای شیخ المرافین زاده بکمسیون ارسال میشود پیشنهاد آقای شریعتمدار کرامانی قرائت می شود

(بعضون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد منبایم محصلینی که بخارج بخرج دولت میروند درس فقه و اصول قید شود باید از شرایط امتحان آنها دانش فقه و اصول بقدر لزوم .

مستشار السلطنه - در خارج ؟

رئیس - آقای شریعتمدار توضیحی دارید بفرمائید .

شریعتمدار - نظر حقیر این بود مملکت ایران بله اسلامی است باید بقدر لزوم از تحصیل علم فقه بشود چه در ایران باشد چه در عتبات عالیات .

رئیس - دوباره خوانده میشود گویا اختیار فرموده باشید .

(مجدداً بشرح فوق قرائت شد)

شریعتمدار - بنده نوشته بودم عتبات عالیات .

(مجدداً با اضافه کلمه عتبات عالیات قرائت شد)

رئیس - (خطاب به آقای شریعتمدار) توضیحی دارید بفرمائید .

(اظهاری نکردند)

رئیس - ارسال می شود بکمسیون . پیشنهاد آقای زنجانى قرائت می شود .

(بعضون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم که این عبارت در ذیل فقره سیزدهم اضافه شود : انتخاب آنها از میان داوطلبانی که وزارت معارف معرفی میکند .

امیر السلطنه - دوباره بخواهد .

رئیس - تشدید بدو باره خوانده می شود .

(مجدداً قرائت شد)

آقا شیخ ابراهیم زنجانى - این را برای این پیشنهاد کردم چون این عبارت راپورت کمسیون می فهماند تعیین شرایط با شورای عالی معارف است انتخاب را هم شورای عالی معارف می نماید و این خیلی موجب اشکال و زحمت شورای عالی معارف خواهد شد .

این است که پیشنهاد کردم هر کس که داوطلب است وزارت معارف بشورای عالی معارف پیشنهاد کند و آنها هر کدام هر کدام را که دارای شرایط بودند انتخاب نمایند .

رئیس - پیشنهاد آقای آقا میرزا ابراهیم قرائت می شود .

(شرح آنی قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم بآخر جزو سیزده اضافه شود . از روی لیاقت و استحقاق

رئیس - آقای قاضی توضیحی دارید بفرمائید .

آقا میرزا ابراهیم قاضی - چون متأسفانه تا کنون هر چه بخارج رفته اند از اغنیاء و متولیان انتخاب می شدند بنده این پیشنهاد را کردم که سایر طبقات هم مجرم نمائند .

مختبر - در جلسه گذشته راجع به این موضوع بنده توضیحات دادم در صورتی که بنا باشد شرایط محصلینی را که بخارج اعزام می شوند شورای عالی معارف معین کنند البته در عوطف انتخاب ملاحظه شرایط خواهد شد بنابر این محتاج اضافه و ذکر این کلمه نیست .

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب اظهار بنده را آقای مختبر فرمودند .

رئیس - بکمسیون مراجعه شود . جزو چهاردهم قرائت میشود .

(به ترتیب ذیل قرائت شد)

(۱۴) رسیدگی بدیلمهای اشخاصی که در خارج تحصیل کرده اند .

رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - پیشنهادی دادم تقدیم می کنم .

رئیس - آقای فتح الدوله (اجازه)

فتح الدوله - بنده می خواهم از آقای مختبر توضیح بخواهم که مقصود از رسیدگی کردن به دیلم اشخاصی که در خارج تحصیل کرده اند چیست آیا آنها را مجدداً می آورند و امتحان می کنند ؟ اگر این طور است که بنده مخالفم اگر چیز دیگری است بفرمائید .

مختبر - مقصود ایرانیانی هستند که در خارج تحصیل می کنند و سند تحصیلاتشان بکویلی است که در دست آنها است بآن دیلم باید رسیدگی کرد که صحیح است یا جعلی است و الا موضوع امتحان در بین نیست .

رئیس - آقای نصرت الدوله (اجازه)

نصرت الدوله - بنده این اظهار آقای مختبر

را در جزو چهاردهم راجع به يك قسمت آن کافی می دانم ولی يك سؤالی بنده می خواهم بکنم که این رسیدگی را که شورای عالی معارف میکنند از برای چیست و چه ترتیب اثری باو داده خواهد شد ؟ مثلاً اگر يك شاگردی تحصیل طلب کرده باشد و دیلم طب درست داشته باشد و بیاید اینجا شورای معارف بخواهد این حق را داشته باشد که بآن دیلم مراجعه کنند و اگر صحیح دید آن طبیب مجاز باشد طبابت کند و اگر صحیح ندید مانع بشود آیا این نظر را دارند و یا فقط رسیدگی وثبت کردن است ؟

اگر این نظر را دارند آیا نسبت بدیلمهای قدیم از قبیل دیلمهای علم حقوق یا دیلمهای دیگر چه خواهند کرد ؟

آیا شورای عالی معارف در نظر دارد که پس از صحیح بودن دیلمهای آنها برای آنها کار پیدا کند یا خیر ؟

مختبر - مقصود این است که در موقع لزوم یعنی در يك مواقعی دولت اعلان میکند اشخاص صاحب دیلم برای فلان شغل بر اشخاصی که دارای دیلم نیستند متمتعند دولت بخواهد آنها را بکار بگمارد بدیلمهای آنها رسیدگی میکند و دیلمهای حقیقی از دیلمهای جعلی تمیز داده میشود چون در سابق اتفاق افتاده در چند موقع که احتیاج به اشخاص دیلم پیدا کرده اند يك محل و مرجعی نبوده که بدیلمهای آنها رسیدگی نموده و صحت و سقم آنها تشخیص بدهد باین جهت این اختیار بشورای عالی داده شده است که رسیدگی بدیلمها بنماید آن هم در موقع لزوم و احتیاج والا هیچ عوامی ندارد شورای معارف هر کس دیلم دارد آنها را بخواهد و برای آنها کار پیدا کند .

بنابر این اگر چنین موقعی اتفاق افتاد که دولت لازم دانست ترتیب اثری بدیلمهای اشخاص بدهد . رسیدگی به صحت و سقم آن با شورای عالی معارف خواهد بود .

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده می خواهم هم آقای نصرت الدوله و هم آقای فتح الدوله را متوجه باین نکته بنمایم که این جزو ۱۴ بعد از جزو ۱۳ واقع شده در جزو ۱۳ معین شده است که دولت در نظر دارد که محصلین را بخرج دولت بخارج بفرستد والا وقتی يك عده بخرج دولت بخارج میروند پس از مراجعت دولت موظف است رسیدگی کند که این ها در این مدت تحصیلاتشان چه بوده و دیلم گرفته اند یا خیر ؟

آنها بنده چه در این جا و چه در کمسیون فهمیده ام همین است که چون دولت مخارج آن ها را داده است رسیدگی بدیلمهای آنها بکند ولی این کملازم باشد برای آنها کاری پیدا کند این مسئله مربوط بشورای معارف نیست .

مختبر - این جزو چهاردهم مربوط به جزو سیزدهم

نست دولت يك عده شاگرد را بخرج خودش باو میفرستد و برای آنها سرپرست معین می کند و در تحت نظر و ناظرند دولت در آنجا تحصیل میکنند وقتی هم که از مدارس دیلم می گیرند در تحت نظر دولت می گیرند وقتی که در این جا وارد شدند تمام مراحل خود را طی کرده اند نه این است که دولت يك عده شاگرد از این جا به اروپا می فرستد مخارج آنها را بدهد و دیگر هیچ نظر و مراقبتی در باره آنها نداشته باشد اگر اینطور باشد البته هیچ نتیجه ندارد و سابقاً هم مرسوم بوده است شاگردانی را که بخارج می فرستاده اند سرپرست داشته اند

بنا بر این جزو چهاردهم بهیچ وجه شامل جزو سیزدهم نمیشود و همان طور که عرض کردم شامل اشخاصی است که بخرج دولت نرفته باشند و بخرج خودشان رفته باشند آن هم در موقعی که دولت بخواهد ترتیب اثری به دیلم بدهد در آنوقت این جزو چهاردهم اجرا میشود .

رئیس - مذاکرات کافی نیست ؟ (اغلب گفتند کافی است)

رئیس - پیشنهادی از طرف آقای مستشار السلطنه رسیده قرائت میشود .

(بعضون ذیل قرائت شد)

(۱۴) رسیدگی به دیلمهای اشخاصی که در داخل و خارج تحصیل کرده اند چه اینکه تصدیق شورای عالی معارف بر اشغال هر فنی . استخدام دولتی مستلزم نام خواهد داشت .

مستشار السلطنه

رئیس - خطاب به آقای (مستشار السلطنه) توضیحی دارید بفرمائید ؟

مستشار السلطنه - عرض اصلی این بود که امتیاز قضای در استخدام دوائر دولتی منظور شود و البته این شورای عالی معارف با عرض و طول و این قوانین مخصوص يك اداره بزرگی خواهد بود خوب است در انتخاب اشخاص برای استخدام دوائر دولتی امتیازات قضای در آنجا منظور شود و شورای عالی معارف به دیلم کلیه محصلین داخله رسیدگی نماید و همچنین در موقع ورود اشخاص فارغ التحصیل از اروپا نیز باین نظریه را منظور دارند که در آن جا امتیازات قضای منظور شود و مطابق فرمایش شاهزاده نصرت الدوله هر گاه بشیم آنها محل تردید و تحصیلاتشان ناقص باشد از اشتغال بطب و سایر مشاغل محروم نباشد .

آقای فتح الدوله (اجازه)

فتح الدوله - این پیشنهادی که آقای مستشار السلطنه کرده اند که بدیلمهای محصلین داخله و خارج از طرف شورای عالی معارف رسیدگی شود بنده عرض میکنم دیلمهایی که در اینجا داده میشود بشوسط وزارت معارف میدهند و دیگر محتاج نیست که ثانیاً شورای معارف تصدیق کنند و چون از طرف وزارت معارف دیلم داده می شود صحیح

است .

رئیس - ارسال میشود بکمسیون پیشنهاد دیگری از طرف شاهزاده نصرت الدوله رسیده قرائت می شود .

(شرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم قسم چهاردهم نوشته شود ثبت و تصدیق دیلم های مدارس اروپائی برای تسهیل مراجعه دولت در صورت احتیاج با اشخاص دیلم دار از اروپا .

فهرست

رئیس - (خطاب به شاهزاده نصرت الدوله) اگر توضیحی دارید بفرمائید

نصرت الدوله - مقصودی را که آقای مختبر داشتند توضیح دادم قسم چهاردهم این ماده آن مطلب را نمی پروراند در این جا می نویسد بدیلمهای اشخاصی که در خارج تحصیل کرده اند ولی برای چه تحصیل کرده اند ؟ بعد از آن چه خواهد شد ؟ معلوم نیست آقای مختبر در ضمن توضیحاتشان يك قسمتش را که بنده عرض کردم جواب ندادند بنده عرض کردم يك قسمتی از دیلمها است که عمومی است مثلاً طبیب دیلم که میگیرد که طبابت کند بنده سؤال میکنم که شورای عالی معارف این حق را دارد بکروزی متعرض او بشود و بموجب ماده چهاردهم بگوید برای چه طبابت می کنی باید بشیم دیلم ترجعی است یا غیره جعلی یا خیر ؟ جوابی که فرمودند اینطور بود برای این است که وقتی دولت محتاج بشود و فرض را برای نظام طبیب دیلم دار بخواهد اینکار را می کنند . این صحیح است اما اگر شورای عالی معارف موظف خواهند بود که دیلمها را رسیدگی کند آنوقت بنده عرض خواهم کرد که اگر دولت این کار را بکنند مجبور است برای اشخاصی که دیلم آنها صحیح باشد فکر کار بکنند و الا این حق را نخواهد داشت .

رئیس - آقای زنجانى (اجازه)

آقا شیخ ابراهیم زنجانى - دیلمهایی که درست اشخاص هست اینجا ذکر آنها نیست آنها ترتیب و قانون مخصوص دارد بنده این مطلب را يك قدری توضیح میکنم . مثلاً اگر کسی دیلم از يك مدرسه متوسطه دارا باشد می تواند داخل مدرسه عالی بشود البته دیلمهای اینجا در خارج مقبول است و دیلمهای خارج در اینجا مقبول گاه کسی در مدارس متوسطه اروپا تحصیل کرده و دیلم گرفته بایران آمده نمیخواهد مستخدم بشود بخواهد داخل مدرسه عالی بشود آنوقت باید تشخیص داده شود که دیلم اوصحیح است یا خیر .

همین طور اگر ما يك دیلم بشاگرد مدرسه متوسطه این جا بهیم در خارج در مدارس عالی او را قبول می کنند . بنابر این مقصود از تصدیق شورای عالی معارف این است که بدیلمهای ترتیب اثر داده شده باشد برای چیز دیگر نیست .

رئیس - بکمسیون ارجاع میشود . جزء پانزدهم قرائت میشود .

(بشرح آنی قرائت شد)

(۱۵) حکمیت در مورد کتبی که برای تألیف یا ترجمه از طرف وزارت معارف بمرض مسابقه گذاشته شده و بمؤلف یا مترجم آن جایزه داده می شود .

- در این جزء ابراردی نیست ؟

زنجانى - بنده پیشنهادی کردم .

رئیس - بعد قرائت می شود . آقای حاج میرزا مرتضی (اجازه)

حاج میرزا مرتضی - خوب است آقای مختبر توضیح بفرمائید که مقصود از حکمیت در باره کتب است یا مسابقه است که مثلاً دو نفر در مسابقه گفتگو کرده اند از شورای عالی در این موقع باید حکمیت بکنند این را توضیح بفرمائید .

مختبر - این دو جمله را که فرمودند لازم و ملزوم یکدیگرند مثلاً وزارت معارف کتابی را معین می کند که هر کس آن کتاب را خوب ترجمه کند فلان مبلغ باو داده خواهد شد . و چند نفر آن را ترجمه می کنند هر یکی مدعی هستند که کتاب من بهتر است حکمیت این امر بشورای عالی معارف است . هر کتابی را تصدیق کرد بهتر است صاحب آن کتاب مقدم خواهد بود

رئیس - آقای زنجانى پیشنهادی کرده اند قرائت میشود

(آقای میرزا ابراهیم خان بشرح ذیل قرائت نمودند)

بنده پیشنهاد میکنم که فقره پانزدهم باین عبارت اصلاح بشود :

حکمیت در مورد کتبی که برای اخذ جایزه موعوده از وزارت معارف بطور مسابقه تألیف یا ترجمه و وزارت معارف تقدیم شده است .

ابراهیم زنجانى

رئیس - (خطاب به آقای زنجانى) اگر توضیحی دارید بفرمائید .

آقا شیخ ابراهیم زنجانى - این عبارت که در اینجا ذکر شده خلاف مقصود را می رساند . چون مقصود این است که کسانی را که وزارت معارف معین می کند و اعلان می نماید که این کتاب را ترجمه یا تألیف کنند درجه اول چه جایزه خواهد داشت . بدرجه دوم چه جایزه داده می شود آنوقت چند نفر تألیف می کنند و معرمانه وزارت معارف می فرستند هیچ کس هم نباید مؤلف را بشناسد حتی پس از تصدیق هم کسی جای اورانی داند آنوقت کتب را بشورای عالی معارف می آورند و شوری تصدیق میکنند که در میان این کتب مؤلف کدام يك در مسابقه می تواند جایزه اول را را بگیرد . کدام يك جایزه دوم را ولی این عبارت چنین می رساند حکمیت در مورد کتبی که برای تألیف و ترجمه از طرف وزارت معارف پیشنهاد شده در صورتیکه بمکس است و حکمیت در تألیف کتبی است که مؤلفین تقدیم وزارت معارف کرده اند .

رئیس - ارسال بکمیسیون میشود جزء شانزدهم قرائت می شود.

(بترتیب ذیل قرائت شد)
(۱۶) تصویب اعطای نشان هلمس -
رئیس - در این جزء مخالفی نیست ؟
(اظهاری نشد)

رئیس - بجز هفدهم قرائت می شود
(بشرح آتی قرائت شد)
(۱۷) معاونت فکری بوزیر در هر نوع مسئله و مهکلی که بآن میباید رجوع نماید
رئیس - این جزء مخالفی ندارد ؟
حاج شیخ اسدالله - بنده پیشنهاد کردم -
رئیس - پیشنهاد آقای فہیم الملک قرائت می شود

(بمضمون ذیل قرائت شد)
(۱۸) رسیدگی بشکایاتی که از معلمین و رؤسای مدارس در امور آرایجه بوظایف اداری آنها میرسد.

رئیس - آقای فہیم الملک پیشنهاد کرده که این جزء علاوه جزء هجدهم بشود.
فہیم الملک - مقرر فرمائید جزء نوزدهم قرائت شود که توضیح بدهم
(جزء نوزدهم بترتیب ذیل قرائت شد)
(۱۹) تجدیدنظر در احکام صادر از شوراهای معارف ولایات و ایالات - احکامی را که شورای عالی معارف بموجب فقرات هجده و نوزده صادر می نمایند بدون استیناف خواهد بود

فہیم الملک - توضیحات راجع باین پیشنهاد را قبل عرض کرده ام که شورای عالی معارف یکی از محاکم استینافی اداری است شکایاتی که از معلمین و مدارس و غیره میرسد رسیدگی آن حق شورای عالی معارف است. رسیدگی ابتدائی در شوراهای ایالات و ولایات که در ماده اول قرائت شد می شود و تجدید نظر در احکام آنها در شورای مرکزی بعمل می آید و چون وظیفه و صلاحیت برای شورای عالی معارف باید تعیین شود حالا که قانون شورای عالی معارف مطرح است بنده پیشنهاد کرده ام البته پس از آنکه شورای عالی معارف نظامنامه داخلی خود را ترتیب داد و طرز محاکمه را در آنها معین خواهد کرد. بنا بر این استدعا میکنم که این دوفقره که پیشنهاد شده است باین قانون اضافه شود.

رئیس - آقای زنجانی (اجازه)
آقای ابراهیم زنجانی - بنده هم تصدیق میکنم و پیشنهادم کردم زیرا ممکن است یک موقعی بشود یک نظام یا یک مدیر را تغییر بدهند و دو شاکی باشد البته باید معلی باشد که بتواند شکایت خود را بآنها بکند البته آن محل شورای عالی معارف خواهد بود مثلا اگر معلی را تنزیل مقام دادند یا حقوقش را کسر میکردند و او خواست شکایت بکند. باید جایی برای شکایت داشته باشد و آن جایی

شکایت همان شورای عالی معارف است.
رئیس - پیشنهاد آقای فہیم الملک بکمیسیون ارجاع میشود و پیشنهاد آقای زنجانی قرائت میشود پس از آنهم بکمیسیون رجوع خواهد شد.
(بشرح ذیل خوانده شد)

بنده پیشنهاد می کنم دوفقره دیگر بر وظایف شورای معارف اضافه شود.
فقره اول - شور در تهیه وسایل تأسیس کتابخانه ها و کنفرانس ها و کلاسها و آکابر و مجامع علمی و ادبی و ترغیب مردم باستفاده از آنها.
فقره دوم - تهیه اساسی تألیف کتب و رسانه ها و مقالات نافه و نشر آنها تنظیم و احترام مؤلفین در نزد عامه.

ابراهیم زنجانی
رئیس - (خطاب بآقای زنجانی) اگر توضیح دارید بفرمائید ؟

زنجانی - چون قانونی که برای شورای معارف وضع می شود تمام آن برای تربیت اطفال مدارس نیست. شورای عالی معارف باید نظر بعموم مردم داشته باشد مقام معلمین را تقویت و تعظیم بکند و همچنین مؤلفین را باین جهت بنده این دو ماده را پیشنهاد کردم که شورای عالی معارف شور در تهیه و ترتیب کتابخانه ها و کنفرانس ها و کلاسهای آکابر می نماید و همچنین وسایل احترام معلمین و مؤلفین را فراهم نماید و آنها را مجبور بتألیف نموده و تألیفات آنها را ترویج کند.

مخبر - اگر چه بنده مدافعات خود را می گذارم برای شور دوم تعقیبه کمیسیون معلوم شود ولی در اینجا لازم میدانم خاطر آقای زنجانی را بقانون اداره معارف متوجه کنم زیرا در قانون اداره وزارت معارف وظایف اداره معارف قرار اینطور معین نموده -
اولا - مراقبت در امور تعلیمات عالی و فرستادن شاگرد به خارج.

ثانیا - تشکیل کتابخانه و مجامع علمی ملی و تاریخی
ثالثا - تأسیس موزمهای تاریخی و علمی صنعتی و بالاخره رابعا تأسیس کتابخانه و قرائت خانه و مجامع علمی و ادبی در مرکز و ایالات و ولایات.
این ها وظایف اداره معارف است. در این گونه امور شورای عالی معارف چه میتواند بکند مگر اینکه مقتضای امور شورای عالی معارف سنی بکند یعنی رئیس تعلیمات عمومی را با اقدام اینگونه امور خیریه و ادار بکند.

زنجانی - اجازه بفرمائید؟
رئیس بفرمائید.

زنجانی - شور و ترویج این امور باشورای عالی معارف و اجرائیات آن با اداره معارف است شورای معارف و اداره معارف باین مثل مجلس شورای ملی و هیئت دولت می باشد کلیه کارهای شورای عالی معارف شور در تهیه امور معارف و اجرای آن با وزارت معارف است.

رئیس - ارجاع میشود بکمیسیون. پیشنهادی از طرف حاج شیخ اسدالله رسیده قرائت میشود.
(بمضمون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم که این ماده بروظایف شورای عالی معارف اضافه شود.
رسیدگی بتألیفات و تصنیفات که اجازه طبع از وزارت معارف خواسته میشود

رئیس - راجع باین پیشنهاد توضیحی ندارید؟
حاج شیخ اسدالله - تصور می کنم محتاج هیچ توضیحی نباشد زیرا اگر کسی از وزارت معارف اجازه طبع کتابی بخواهد البته باید وزارت معارف رجوع بیک هیئتی نماید تا آن هیئت مذاقه در آن کتب نموده و اجازه طبع بدهند و تصور میکنم بهترین مجمع برای رسیدگی باین کار همان شورای عالی معارف باشد.

رئیس - پیشنهاد آقای ملک الشعراء قرائت می شود.
(بترتیب ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم این جزء بوظایف شورای عالی معارف اضافه شود:
رسیدگی بشکایات مؤلفینی که مدعی هستند تألیف آنها را دیگری بدون اجازه سرقط و اقتباس نموده است.

رئیس - آقای ملک الشعراء توضیحی دارید؟
ملک الشعراء - اگر چه در حال حاضر این قبیل دعاوی کمتر اتفاق می افتد زیرا امروز مملکت خودمان مؤلف و مصنف نداریم تا اینکه ادا کنند دیگری تألیفات او را اختلاس نموده ولی قانونی بایستی برای حال و استقبال نوشت و گمان میکنم در آتی فوق العاده گرفتار این قبیل ابتلاات خواهیم شد و حال حاضر هم اغلب دچار این قضایا می شویم چنانکه وقتی خود بنده در شورای عالی معارف عضویت داشتم از طرف دو نفر از مؤلفین شکایت رسید بود که هر کدام شکایت می نمودند که دیگری عین تألیفات مرا استنساخ نموده و باسم خود منتشر کرده است ولی طرف هم میگفت من بدون اینکه از تألیف این شخص اطلاع داشته باشم این کتاب را خودم تألیف نموده و منتشر کردم این قضیه بشورای عالی رجوع شد و شورای عالی معارف هم رسیدگی نمود. بنا بر این از نقطه نظر بود که بنده این پیشنهاد را نمودم و تصور می کنم بالاخره بایستی یک جایی حق رسیدگی باین قبیل امور را داشته باشد و بعقیده بنده بهتر از شورای عالی نقطه دیگری که استحقاق رسیدگی باین امور را داشته باشد نداشته باشیم.

مخبر اول اینکه می فرمائید حالیه مؤلف و مصنف نداریم در این خصوص چه نظریه دارند ؟ و حال اینکه امروز نسبت بوضعیت حاضر یکمده مصنف و مؤلف در مملکت موجود داریم و یکی از دلایلی که بنده می توانم در این موقع استدلال نمائم همان فرمایش خود ایشان است که فرمودند دو موقعی که

ایشان عضو شورای عالی معارف بوده اند که دو نفر با یکدیگر در موضوع یک تألیفی منازعه داشته اند ولی اصولا قبل از اینکه قانون تألیفات وضع بشود ارجاع این امر بشورای معارف بعقیده بنده جایز نیست زیرا اینست منظور که می فرمائید اگر مسئله مسئله سرقط باشد منتهی بیک امر جزائی می شود و شورای عالی معارف ابدا صلاحیت ندارد که بیک امر جزائی رسیدگی نماید. بنا بر این بنده تصور می کنم مادامی که این قانون وضع نشده نمی شود از برای رسیدگی باین امر محلی تعیین نمود بطلاوه این قبیل کار ها وظایف شورای عالی نیست بلکه محاکم صالحه دیگر باید رسیدگی نمایند.

رئیس - آقای زنجانی (اجازه)
زنجانی - بنده می خواستم همین را عرض کنم بنده یک قانونی برای تألیف و مطایع بوزارت معارف پیشنهاد کردم و در آنجا یکمده مواردی برای این قبیل امور دارد تا آن قانون از مجلس بگذرد نمی شود اینگونه امور را بشورای عالی معارف معمول داشت.

رئیس - آقای شیخ اسدالله (اجازه)
حاج شیخ اسدالله - آقای ملک الشعراء تصور فرموده اند شورای عالی معارف یک محکمه ای است که صلاحیت محاکمه کردن را هم دارا است در قوانین موضوعه اینگونه امور مجازاتهای مبنی دارد که باید بموقع اجرا گذارده شود حالا اگر این پیشنهاد تصویب بشود و اینکار را بعهده شورای عالی معقول کنیم آنوقت یک چنین امری در شورای عالی پیش نیاید چنین سرقطی ثابت شود آیا شورای عالی معارف می تواند مجازات او را تعیین نماید ؟ بعقیده بنده شورای عالی چنین حقی را ندارد و بایستی به محاکم عمومی رجوع نماید و در قانون مجازات تکلیف اینکار معین است.

رئیس - آقای ملک الشعراء (اجازه)
ملک الشعراء - اینکه آقای مخبر فرمودند مؤلفین زیاد هستند و تألیفات مکرره و متواتره دارند بنده خیلی خوشوقت هستم و امیدوارم پیش بینی ایشان صورت ظهور و حقیقی بخود بگیرد و تمام ذرایای مملکت را مؤلفین اشغال نمایند اما راجع باینکه فرمودند این قضیه مربوط بامور جزائی است و چون بنده مسبقا نبودم که محاکم جزائی مأمور رسیدگی باین امور میباشد. این بود که این پیشنهاد را کردم ولی در صورتیکه یک محلی برای اینکار تعیین شده باشد بنده اصراری ندارم بشورای عالی معارف رجوع شود ولی از یک طرف تصور می کنم اگر شورای عالی راهم جزئی دخالتی در اینکار بدهیم چندان ضرری نخواهد داشت زیرا اگر انشاء الله مملکت در یک خط انتقالی بیفتد تصور میکنم اینگونه امور بجائی برسد که قضاوت در آنها بسیار مشکل بشود زیرا این نوع قضایا بعدی واضح نخواهد بود که هر محکمه بتواند صلاحیت رسیدگی بآن کار را داشته باشد بلکه حل این قضیه بایستی با شخص دانشمند و صلاحیتدار رجوع شود حال اگر در محلی یک چنین محکمه هست بنده عرض می

ندارم ولی اگر این چنین محکمه نیست این حق را بشورای معین شود.
عالی معارف بدهیم که لااقل مقدمات امر بآنجا رجوع شود محکمه ابتدائی این کار باشورای عالی معارف باشد و بعد برای استیناف و تعیین مجازات بمحاکم جزائی رجوع شود.

رئیس - این پیشنهاد هم ارجاع بکمیسیون می شود پیشنهاد دیگری از طرف آقای فہیم الملک قرائت میشود.
(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم که ماده ذیل بقانون شورای عالی اضافه شود : شورای عالی محکف است که نظامنامه داخلی خود را که شامل انتظام جلسات و تکالیف اعضاء و دارالانشاء و طرز رسیدگی بامور و شکایات واصله و سایر مسائل مربوطه است تهیه نمود پس از مشاوره شورای دولتی و تصویب هیئت وزراء بموقع اجرا گذارند.

رئیس - آقای فہیم الملک (اجازه)
فہیم الملک - در این قانون وظایف و تکالیف شورای معارف بطور کلی ذکر شده لیکن یکی از مسائل مهم طرز رسیدگی بشکایات و طرز جلسات شورای معارف است که باید در ضمن قانون تعیین شود. بنا بر این بعقیده بنده این است نوشته خود شورای عالی معارف بایستی نظامنامه خود را تهیه نموده و نه فقط به تصویب وزارت معارف بلکه با تصویب هیئت وزراء و هیئت شورای دولتی بموقع اجرا گذارده خود اما قید شدن این مسئله در قانون شورای عالی مخصوصا برای این است که اعضاء شورای معارف تهیه نظامنامه را تکلیف حتمی خود بشمارند.

رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)
شیخ الاسلام اصفهانی - بعقیده بنده این مواد الحاقیه که تقدیم شده در اینجا مذاکره می شود خارج از موضوع است و آقایان باید در حین شور دوم این مواد را تقدیم و مذاکره فرمایند.

رئیس - پیشنهاد آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی قرائت میشود.
(باین مضمون قرائت شد)
بنده پیشنهاد میکنم این جزء اضافه شود : تهیه نظامنامه دارالتألیف

رئیس - خطاب به آقای حاج میرزا علی محمد توضیح بدهید.

حاج میرزا علی محمد - چون تألیفات بر دو قسم است یک تألیفاتی است که از طرف دولت و از طرف دارالتألیف معین میشود و یک تألیفات دیگری است که اشخاص مختلفه تألیف نموده و بوزارت معارف پیشنهاد می نمایند. بنا بر این واجب ترین چیزها برای ما دارالتألیف است و شورای عالی نیز بایستی در این اداره نظارت داشته باشد. بعین نقطه نظر بود که بنده پیشنهاد نمودم تهیه نظامنامه دارالتألیف جزو وظایف شورای عالی معارف

رئیس - این پیشنهاد هم بکمیسیون ارجاع میشود آقای سلیمان میرزا (اجازه)
سلیمان میرزا - بنده در جلسه گذشته راجع بجزء دوم از ماده دوازدهم مشغول نوشتن پیشنهادی بودم چون از موقعش گذشته در خارج تقدیم آقای رئیس کردم حالا اگر اجازه بفرمائید توضیح عرض می کنم در جزء دوم از ماده دوازدهم می نویسد سنی در تهیه موجبات تکثیر مدارس و تدارک مقدمات تعلیم اجباری و مجانی مهم تر نیست بعقیده بنده ضمیمه بشود.

سنی در تهیه موجبات تکثیر مدارس شبانه روزی و اجباری بودن ورزش های بدنی (ژیمناستیک) و رعایت قوانین حفاظت الصبحه در کلیه مدارس برای محکم کردن قوانین مدنی از همه چیز لازم تر و واجب تر است و هم چنین رعایت حفاظت الصبحه در مدارس تا بعد از این جوانهای مملکت ما ورزیده و قوی و با کمال حفاظت الصبحه بر صبحه ظهور قدم بگذارند و بواسطه آن ها روح مملکت ترقی کند بنا بر این بنده این پیشنهاد را نمودم و اکثر آقایان هم امضاء کرده اند حالا اگر اجازه می فرمائید قرائت می شود

رئیس آن پیشنهاد گویا کم شده است مجددا پیشنهاد کنید بکمیسیون فرستاده می شود. آقای آقا سید یعقوب این پیشنهاد راجع بکدام ماده است ؟
آقا سید یعقوب - راجع بجزء آخر است. استدعا می کنم قرائت شود تا بنده توضیح مر می کنم
رئیس راجع بماده آخر است یا ماده بیست و هشت ؟
آقا سید یعقوب - باید به این ماده ملحق شود
رئیس ماده ای قید است ؟ قرائت می شود
(بمضمون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم که جزء ماده نوشته شود : شعب شورای معارف در ایالت و ولایات هم مطابق نظامنامه تشکیل خواهد شد

سید یعقوب (بعضی اظهار نمودند در ماده اول ذکر شده)
رئیس - توضیح نمی دهم ؟

آقا سید یعقوب - اگر در قانون شورای عالی معارف هست که هیچ بنده توضیح ندارم

رئیس - شور اول قانون شورای عالی معارف تمام شد (یکی از نمایندگان - تبصره آن باقی است)

رئیس - تبصره را باین ترتیب می شود مطرح شود قرارداد و باید به ترتیب دیگری بنویسید بعضی گفتند صحیح است

رئیس - راپورت کمیسیون بودجه راجع به بر فراری ماهی نود تومان در حق ورثه مرحوم میر موسی خان طبع و توزیع شده باید باورده رأی گرفته شود آقایانی که تصویب می کنند ورقه سفید آقایانی که رد میکنند ورقه کبود خواهند داد
حاج شیخ اسدالله مذاکره نمی شود
رئیس کسی مخالف هست
حاج شیخ اسدالله بنده مخالفم
رئیس - بفرمائید

حاج شیخ اسدالله بنده داخل در این موضوع نمی‌شود که مرحوم میرموسی یک نفر آدم صحیح العمل و خادم بوده است یا خدای نکرده خائن بوده است و همچنین داخل در این موضوع نمی‌شود که مرحوم میرموسی خان دارائی داشته است یا نداشته است البته دولت که پیشنهاد کرده است می‌دانسته است که او شخصی بی چیز بود و ورته او مستحق ویرانه است ولی کتبه بنده باین اصل مخالفه که یک نفر مستخدم بواسطه روابط دوستی و خصوصیت و حمایت زیاد دولت یک پیشنهادی برای ورته او به مجلس تقدیم کنند ولی نسبت به یک شخص خادم و صحیح العمل دیگر اگر وفات کرد و هیال و اطفال او در حال یریشانی زندگانی بکنند و نظام نمایند هیچ ترتیبی داده نشود بنده مقدم که باید دولت یک قانونی ب مجلس پیشنهاد کنند و راجع به حقوق تقاعدی یا اینکه در هر وزارتخانه یا اداره اشخاصی که متوقمی شوند یک اصولی اتخاذ کرده شود یک نظامنامه بنویسند که اگر هر آینه بکنند از مستخدمین وفات کرد و صحیح العمل بوده مثل میرموسی خان ورته او هم فقیر بودند باید نسبت به هیال و اطفال متوقمی چه نوع معامله کنند و یک حقوقی برای هیال و اطفال این قبیل اشخاص معین شود که تماماً از روی یک اصل معین باشد در بعضی از ادارات راه مثل نظایر و دستگاه شنبه‌ام برای اینکار یک اصلی اتخاذ کرده اند و راجع به مستخدمین متوقمی خود در یک مدت این یک حقوقی ب ورته آنها می‌دهند در تکرانخانه هم شاید یک هم چو اصلی اتخاذ شده باشد ولی در سایر وزارتخانه ها این اصل را اتخاذ نه نموده اند بنابر این بهتر این است عوض اینکه برای ورته میرموسی خان مخصوصاً یک قراری بدهیم یک اصلی را اتخاذ کنیم و یک قانونی وضع کنیم که تمام مستخدمین ادارات که چندین سال خدمت کردند پس از وفات آنها اگر اولاد یا اطفال یریشانی دارند از آن قانون استفاده کنند اما اینکه واسطه داشته باشند یا نداشته باشند باین جهت است که بنده باین راپورت معتقد نیستم و هر چه از این قبیل راپورتها برسد با آنها مخالفه

رئیس - آقای مستشار السلطنه موافقت ؟

مستشار السلطنه - بلی با راپورت موافقت ؟

نصرت الدوله مخبر کمیسیون بودجه - آقای

حاج شیخ اسدالله برای بنده راه دفاع را سهل فرمودند

برای اینکه اصولی را که دکتر فرمودند متفق علیه

است و تمام ماها با آن اصول موافقت همین مذاکرات

هم در کمیسیون بودجه شد البته مسلم است اینطور باید

بر وفق قوانین عمومی باشد هیچ کس نمی گوید بطور

خصوصی نسبت با شخص باید یک نظر هائی اتخاذ

کرد این ایرادی را که فرمودند امیدوارم در این

مورد بخصوص وارد نباشد و اینکه اشاره کردند که

این ترتیب در نظایم پستخانه مجری است بلی همین

طور است بنده هم اطلاع دارم ولی این یک ترتیب

عمومی نیست و یک دواثری برای اینکه تخطی ایشان

بتر بوده یک ترتیبی پیش بینی کرده اند و شرط

درد و ترقیع ربه و حقوق تقاعدی و دستگیری از هیال

و اطفال مستخدمین که در طی خدمت می میرند معین نموده اند ولی چون این مطلب در این مملکت عمومی نیست خود آقای حاج شیخ اسدالله و بنده سایر آقایان و کلاه در موقع پروگرام در موقع دیگر همیشه گفته ایم و تکرار کرده ایم و حالا هم میگوئیم که قانون استخدام مهمترین قانون است که برای مملکت لازم است و در استخدام این مطالب پیش بینی خواهد شد و اینکه عرض کردم تکالیف بنده را برای دفاع سهل کردند همین است که این اصول متفق علیه است و موافقت ولی بنده از ایشان میخواهم بی رسم بجالتا تا وقتی که قانون استخدام وضع نشده آیا باید یک دولت و یک مجلس همینطور بنشینند و نگاه کنند و یک مشت بچه وزن بپارند پس از استخدام کسانی بطور صداقت و درستی از کرسنگی بچینند برای اینکه قانون استخدام نداریم و همینطور منتظر شوند که یک روزی قانون استخدام خواهیم داشت و داشتن قانون استخدام تصدیر مستخدمین نبوده تصدیر زن و بچه های گرسنه نیست تصدیر دولتها بوده و شاید تصدیر دولتها هم نبود تصدیر وقت بوده برای اینکه کلیه پیشرفت مسائل در دنیا تدریجی است و بالاخره همه آقایان میدانند صحت زندگانی برای اشخاصی که این لایحه درباره آنها پیشنهاد شده تا چه اندازه است ولی البته این راهم باید بگوئیم که این نوع مستثنیات در بین نباید باشد و باید سعی کنیم یک اصول کلی اتخاذ شود بزرودی قانون استخدام وضع شود ولی همه آقایان مطمئن کمیسیون بودجه که این رأی را اتخاذ کرده است فقط بواسطه نهایت عسرت و یریشانی ورته میرموسی خان بوده است و همین خود کافی است که پس از مدت مدیدی خدمت دولت با داشتن پست عالی آنهم استخدام در ماله امروزین و بچه او باین درجه محتاج و یریشان هستند

رئیس - آقای فهیم الملك مخالف هستند یا موافق ؟

فهیم الملك - موافقت ؟

رئیس - آقای شیخ الاسلام گویا مخالفند ؟

شیخ الاسلام - بلی عقیده بنده این است که اگر

مجلس شورای ملی شروع کند باین قبیل بخشها نظایرش

خیلی زیاد و کم کم موجب عسر و جرح می شود بخصوص

در این راپورت نوشته شده است از تاریخ فوت آن مرحوم

که بنده حساب کردم دیدم تقریباً باید یک هزار تومان

بوده میرموسی خان از باب گذشته داده شود

و البته آقایان متوجه هستند که قانون بدافعل خودش

حکم فرما نیست

رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - بنده تصور کردم بعد از

توضیحاتی که آقای مخبر محترم دادند دیگر مخالفی

برای این مسئله

کوچک و ساده نباشد البته کمیسیون بودجه که کمال

جدت را در کسر کردن حقوق اعضاء ادارات نموده و

آقایان ملاحظه فرموده مقدار زیادی از بودجه

مملکتی کسر کرده هیچ گاه دارای این عقیده نبوده

است که یک نفر مستخدم با داشتن پست مهم کار متوالی پس از مردنش وضع تثبیت بازماند گانش بجای برسد که مجبور شوند مبلغ نود تومان از دولت استعفا کنند و کمیسیون رد کنند البته قانون استخدام که تقدیم مجلس شورای ملی می شود و بطور عموم تأمین نظریه آقای حاج شیخ اسدالله خواهد شد

ولی بجالتا با بودن مجلس شورای ملی که مرجع توجه عموم ملت است ب تکلیف ماندن یک خانواده معترم که چندین سال مستخدم دولت و از سادات جلیل القدر بوده زیبنده نیست بنابراین بنده با موافقت نظر عموم آقایان معترم که در این قضیه علاقه مند هستند از آقای حاج شیخ اسدالله و آقای شیخ الاسلام تقاضا میکنم که در این مسئله اخطار موافقت فرمایند و افاض کنند و سایر آقایان نمایندگان را از مساعدت خودشان ممنون فرمایند

رئیس - آقای حاج میرزا علی دولت آبادی (اجازه)

حاج میرزا علی محمد دولت آبادی - بنده یک شوالی داشتم

رئیس - آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی (اجازه)

آقا سید محمد تقی طباطبائی - بنده مخالفم اینجا بعضی از نمایندگان معترم می فرمایند که نظر بسادات آنها باید ملاحظه نمود این در وقتی است که انسان از کسبه خودش بشخصی بخواهد بیخشد و گرنه از بیت المال مسلمین بخشش نمودن همین لایحه ها که مارا با جانب محتاج کرده و حال مارا با اینجا رسانیده است اگر چه در ظاهر خیلی کم نوشته شده است و مایه نود تومان بیشتر نیست لیکن اگر حساب کنند در سال هزار و هشتاد تومان میشود و اگر از قرار سایر شهریه بگیریم که تومانی دوریال می گیرند حساب بشود سالی چهار هزار تومان هم بیشتر می شود بنده گمان میکنم که نمایندگان معترم بستمربعائی که تا کنون داده شده است رسیدگی خواهند نمود و اینکه حالا تازه یک چیزهای جدید را از مجلس میگذرانند

رئیس - گمان میکنم که کثرت کافی باشد (بعضی گفتند کاف است)

رئیس - آقای دولت آبادی (اجازه)

حاج میرزا علی محمد دولت آبادی - خواستم از

آقای مخبر بیرسم که مرحوم میرموسی خان حقوق

دیگری هم که مشمول قانون وظائف باشد داشته است

یا خیر ؟

مخبر - خیر بهیچ وجه مستمری و حقوقی که ورته او

مشمول قانون وظائف بشوند نداشته است

رئیس - پس باورقه رای می گیریم آقایانی که

تصویب میکنند این مستمری داده شود ورقه سفید الا

ورقه کبود (در این موقع اخذ آراء بعمل آمده آقای

سهم السلطان اوراق را شماره نموده نتیجه آراء بقرار

ذیل حاصل شد)

هده حضار (۶۸)

ورقه سفید علامت قبول (۴۰) ورقه کبود علامت

رد (۱۰)

رئیس - با کثرت ۴۰ رأی تصویب شد (اسامی قبول کنندگان)

آقایان سید الملك • انبال السلطان • امیر ناصر

بیان الدوله • صمصام السلطنه • سردار جنگ

رکن الملك • آقامیرزا محمد حسین صدرائی • حاج

میرزا تقی خان نائینی • آقا میرزا هاشم آشتیانی •

فهیم الملك • مستشار السلطنه • حاج امین التجار •

بیان الملك • سردار مخم • عدل السلطنه • آقامیرزا

ظاهر تشکایی • آقامیرزا سید حسن کاشانی • آقا

سید محمد تدین • نصرت الدوله • نصیر دیوان •

قوام الدوله • آقامیرزا ابراهیم قمی • جلیل الملك •

آقامیرزا ابراهیم خان ملک آرائی • آقا شیخ ابراهیم

زنجانی • حاج میرزا علی محمد دولت آبادی • سردار

معظم کردستانی • فتح الدوله • آصف الممالک •

و قار الملك • حاج میرزا مرتضی • عماد السلطنه

خراسانی • آقا سید یعقوب • آقامیرزا محمد نجات

آقا سید کاظم یزدی • ناظم العلماء • نصیر السلطنه •

شیخ الاسلام ملایری • آقامیرزا محمد صادق طباطبائی

(اسامی رد کنندگان)

شیخ الاسلام اسفهانلی • عبد الممالک • منتصر

الملك • حاج مقبل السلطنه • حاج میرزا سید الشخان

رئیس التجار • معتمد العلماء • امین الشریعه • آقامیرزا

سید محمد تقی طباطبائی • صدر الاسلام

رئیس - قانون استخدام مدنی است ب کمیسیون

مبتکرات رجوع شده ولی هنر ز کمیسیون رد قبول توجه

بخدمت توجه راپورت نداده است از کمیسیون خواست

می کنیم در این دروزنه معتقد بشود • و در این باب

رأی خود را بدهند • انتخاباتی که باید پس از ختم

مجلس بشود از این فرار است دو نفر برای کمیسیون

قوانین مایه بجای مرحوم آقا شیخ محمد جواد آقای

سردار معظم یادداشت فرمایند

فراموش نشود یک نفر اعضای کمیسیون خارجه

بجای آقای حکیم الملك یک نفر برای کمیسیون عدلیه

بجای آقای مشیر الدوله دو نفر برای کمیسیون تجدید

نظر در قانون انتخابات • یکی بجای آقای مشیر الدوله •

و دیگری بجای آقای سردار معظم خراسانی •

سردار معظم - اجازه می دهید یک شوالی از

مجلس بکنم آیا قانونی است که با عدم اخذ حقوق

مقام وزارت و مقام وکالت مانعاً الجمع نباشد یا خیر ؟

رئیس - این یک مسئله ایست که بالفعل نمیتوان

حل کرد

حاج شیخ اسدالله - اجازه می فرمائید

رئیس - راجع به چه مطلب است

حاج شیخ اسدالله - راجع به همین مطلب بنده و

جماعتی در چندی قبل پیشنهاد کردم که با معفوظات

مقام و کالت بشود شغل دولتی اختیار گردد

رئیس - عرض کردم این مسئله موقع دیگری باید

حل بشود

حاج شیخ اسدالله این بود که بنده پیشنهاد کردم

این قانون مطرح بشود

رئیس - این مطلب می ماند برای جلسه دیگر

و ممکن است بعد از دستور جلسه آتیه گذارده شود آقای عماد السلطنه خراسانی - (اجازه)

عماد السلطنه خراسانی - از برای کمیسیون خارجه

دو نفر باید انتخاب بشوند نه یک نفر • یکی بجای آقای

مشیر الدوله و دیگری بجای آقای حکیم الملك

رئیس - آقای مشیر الدوله عضو نبودند بطور

فوق العاده در کمیسیون بودند • آقای نصرت الدوله

(اجازه)

نصرت الدوله - راجع به مسئله دستور فرمودید

گمان می کنم روز پنجشنبه بشود راپورت کمیسیون

بودجه را جزء دستور گذاشت

رئیس - اگر تقاضا شود ممکن است دستور

جلسه آتی در روز شنبه دوساعت بفرموده باشد دستور

اولا انتخاب یک نفر نایب رئیس • ثانیاً شور دوم در عهدنامه

حکمت بین ایران و آنازونی

حاج شیخ اسدالله - راجع بپیشنهاد بنده هم اجازه

می فرمائید جزء دستور گذارده شود

رئیس - باید آقایان در این باب تأملی فرمایند

بین خودتان مذاکره فرمایید بعد روز پنجشنبه اگر

مجلس تصویب کرد جزء دستور می شود

(مجلس دوساعت از شب گذشته ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی موتمن الملك

جلسه شصت و دوم

صورت مشروح مجلس یوم پنجشنبه

ششم دلو ۱۳۰۰ مطابق بیست و هفتم

جمادی اولی ۱۳۴۰

مجلس مقارن غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن

الملك تشکیل گردید

صورت مجلس یوم شنبه چهارم دلو را آقای

تدین قرائت نمودند

رئیس - آقای نصرت الدوله بصورت مجلس

ایرادی دارند ؟

نصرت الدوله - بلی در صورت مجلس

راجع ب کمیسیون خارجه نوشته شده که باستی پس

از ختم جلسه بکنفر انتخاب شود در صورتیکه آروز

آقای عماد السلطنه خراسانی هم متذکر شدند که دو نفر

باید انتخاب بشوند یکی بجای آقای حکیم الملك یکی هم

بجای آقای مشیر الدوله که چندی قبل از عضویت

کمیسیون خارجه استعفا داده بودند ولی بجای ایشان

هنوز انتخاب نشده است

رئیس - هنوز کسر اعضاء کمیسیونها انتخاب

نشده البته در موقع انتخاب دو نفر انتخاب خواهد شد

آقای آقا سید یعقوب

(اجازه)

آقا سید یعقوب - در صورت مجلس نوشته

شده کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان و کمیسیون

تحقیق انتخابات غار و قشاقویه در صورتیکه این عبارت

صحیح نیست کمیسیون انتخابات غار و قشاقویه مطلق

نیست بلکه راجع بشام انتخابات است

ثانیاً در چند جلسه اسامی اشخاصی که باورقه رأی

می دادند در صورت مجلس نوشته میشد علت اینکه حالا

نوشته نشده چه چیز است ؟

رئیس - قسمت اول صحیح است ولی قسمت

دوم صحیح نیست چون سابق بر این رسم بوده و برای

اینکه وقت تلف نشود اسامی رأی دهندگان بصورت

مجلس افزوده می شده است در دوره دوم و سوم هم اینطور

مرسوم بوده در چندی قبل غفلت شده بود و اسامی را در

صورت مجلس می نوشتند بنده گفتم ننویسید مثل سابق

عمل شود حالا اگر آقایان بایند نوشته خواهد شد و

اگر مایل نباشند بترتیب سابق عمل میشود

دستور امروز بطوری است که قرائت شد ولی

راجع به عهدنامه حکمت بین ایران و آنازونی چون جزئی

اشکالی تولید شده می ماند برای جلسه دیگر فعلاً دستور

امروز رسیدگی با اعتبارنامه یکی از وکلای تبریز و

دیگری راجع با اعتبار نامه وکیل غار و قشاقویه و بعد

انتخاب بکنفر نایب رئیس و دیگر مذاکره در راپورت

کمیسیون بودجه چون جزء دستور نبوده برای اینکه

جزء دستور شود مخالفی هست یا خیر ؟

(مخالفی نشد)

رئیس آقای ملک الشعراء

(اجازه)

ملک الشعراء - چون راپورت نماینده غار و

قشاقویه هنوز طبع و توزیع نشده است اگر جلسه آتی

معمول فرمائید بهتر است

رئیس - در نظامنامه نمی نویسد باید ۲ ساعت

قبل طبع و توزیع شود بلکه در ماده پنج نظامنامه می

نویسد نسبت با اعتبار نامه اگر معارضی نباشد همان

روز که راپورت قرائت می شود رأی گرفته نمیشود

آقای رئیس التجار

(اجازه)

رئیس التجار - در جلسه گذشته پیشنهادی

که نمودیم بماند برای جلسه آتیه برای این بود که

طبع شود و علاوه بر این بنده نتوانستم دوسه و صورت

مجلس را ببینم حالا اگر صلاح باشد ممکن است بماند

برای روز شنبه

رئیس - مجلس در این باب موافق هست ؟

(مخالفی نشد)

رئیس - نسبت ب راپورت کمیسیون بودجه چه طور ؟

مخالفی نیست ؟

(گفته شد خیر)

رئیس - راجع ب نماینده تبریز که در جلسه

قبل راپورت کمیسیون قرائت شد مخالفی هست

یا نه ؟

محمد هاشم میرزا - بنده شنیده بودم در

موضوع انتخابات آذربایجان مدتی مذاکراتی بوده

و منتخبین تبریز اعتبارنامه درخواست می نموده اند

و انجمن نظار اعتبارنامه بآنها نداده و بعد نوشته است

و تلگرافاتی باینجا رسیده بوده است که بمنزله اعتبار

نامه بوده است باین جهت بنده مخالفت کردم بعد با

سردار انتصار که مأمور انتخابات آذربایجان بوده و

آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی که رئیس انجمن بوده اند مذاکراتی نمود و ایشان توضیحاتی دادند که معلوم شد آن نوشتجات و تلگرافات به تزلزل اعتبار نامه نیست.

ماده (۴۲) قانون انتخابات هم تصریح به افظ اعتبار نامه دارد و چون بر حسب فرمایش شاهزاده سلیمان میرزا و سایر نمایندگان که فرمودند اعتبارنامه نداشته اند باین جهت ايراد بنده وارد نیست و بنده مخالفتی ندارم.

رئیس - آقای مستشار السلطنه موافقت ؟
مستشار السلطنه - بلی با راپورت موافقت
رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - در اطراف این قضیه زیاد صحبت میشود که آیا مرحوم آقا شیخ محمد خیابانی اعتبارنامه گرفته است یا نگرفته است مثل اینکه مخصوصاً اعتبارنامه گرفتن يك موضوعی داشته باشد.

بعقیده بنده اینکه در قانون نوشته شده برای اینست که کاشف از قبول نمایندگی باشد و اگر هر آینه يك نماینده قبول نمایندگی کرد ولو اینکه اعتبارنامه نگرفته باشد یا باو نداده باشند آن شخص جزو نمایندگان ملت محسوب است آن وقت اگر استعفا یا فوت نمود باید مطابق قانون بجای او دیگری انتخاب شود.

این يك مطلب اساسی است که باید مجلس حل کند که اگر انجمن نظار اعتبارنامه بیکي نداد و اعمال کرد ترتیب چه خواهد بود اما در این مورد بخصوص بنده نمی توانم تصدیق کنم که مرحوم آقا شیخ محمد خیابانی قبول نمایندگی نکرده چون دو سه سال از انتخابات آذربایجان گذشت و در تمام آن مدت مرحوم خیابانی خودش را نماینده ملت میدانست حالا اگر اعتبارنامه يك خصوصیت دارد مطلبی است طبعاً ولی اگر مقصود از اعتبارنامه این است که کاشف از قبول نمایندگی باشد وقتی که معلوم شد بکنفر نماینده قبول نمایندگی کرده آن وقت مشمول این جزء از قانون انتخابات میشود و در صورت فوت یا استعفا باید تجدید انتخاب شود.

بنده امراری ندارم زیرا آقای وحیدالملک را هم مردافان کاری میدانم و برای نمایندگی صلاحیت دارد ولی اساساً این مطلب را باید مجلس حل کند که اعتبارنامه دادن موضوعیت دارد یا نه فقط قبول نمایندگی کردن کافی است بنده شخصاً عقیده دارم که قبول نمایندگی کافی است ولو اینکه انجمن نظار از دادن اعتبارنامه ابا کند و پس از فوت یا استعفا آن نماینده باید تجدید انتخاب شود.

آقا سید یعقوب (مخبر کمیسیون) - در جواب آقای حاج شیخ اسدالله راجع با انتخابات آذربایجان بنده عرض میکنم که این راپورت هفتم است که از طرف کمیسیون تقدیم مجلس میشود در آن هفته هم عرض کردم کمیسیون مسائل خارجی را در اینخصوص صلاحیت نداده وقتی در دوسیه ملاحظه کرد ناچار شد

و نمایندگان حاضر تلگراف کرد و استفسار نمود که قبول نمایندگی کرده اند یا نه ؟ چون کمیسیون اطلاعات خارجی را معتبر ندانست مجبور شد از خود آنها جويا شود و باید بایجان تلگراف کرد و بخود آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی هم که در طهران بودند مراجعه شد و از رفته ای که در جواب بداره مباشرت رسید معلوم شد که ایشان نمایندگی را قبول کرده اند.

همچنین از نمایندگان آذربایجان هم تلگرافاً استفسار شد که قبول نمایندگی میکنند یا نه ؟ پس کمیسیون يك اصل را محرز کرد و آن اصل این بود که باطلاعات و مفهومات خارجی که فلانی نمایندگی را قبول کرده یا نه اهمیت نداده و اخود آنها هم سؤال نمود آنها جواب دادند قبول کرده ایم ولی در باب مرحوم خیابانی ما نمیتوانیم نمایندگی را قبول کرده است یا خیر و چون معلوم نیست لهذا حمل بر عدم قبول میشود و آن وقت مطابق قانون جانشین او آقای وحیدالملک خواهد بود پس مطابق این اصل که کمیسیون اتخاذ کرده است او را منتخب میدانند تصدیق بصلاحیتش کرده است.

رئیس - آقای نصرت الدوله موافق اند یا مخالف ؟

نصرت الدوله - موافقت.

رئیس - دیگر مخالفی نیست ؟ آقای حاج شیخ اسدالله فرمایش داشتند

حاج شیخ اسدالله - بنده فقط توضیح عرض می کنم خود را میدهم آقای آقا سید یعقوب داخل مرحله شدند و تصور می کنم جواب عرض بنده را ندادند بنده يك اصلی را خاطر نشان آقایان نمایندگان کردم که باید محرز شود يك وقت است می گویند مرحوم خیابانی قبول نمایندگی کرده یا نه ؟ این يك مرحله ای است که باید از اطراف يك تحقیقانی بشود که آیا قبول کرده است یا نکرده است و بکوفت هست که کمیسیون مسلم داشته است آن مرحوم قبول نمایندگی را کرده است ولی چون اعتبارنامه بپا نداده بودند از این جهت پس از نوشتن دیگری که نسبتاً حائز اکثریت بوده است باید دقت مقام فرمود امانت به مرحله دوم که مرحوم خیابانی قبول نمایندگی را کرده است یا خیر ؟ بنده این طور اطلاع دادم و شاید بعضی ها هم بدانند که مرحوم خیابانی بعد از انتخاب تیریز خودش را نماینده ملت می دانست و در زمینه انتخابات يك زد و خور و اختلافاتی بروز کرد و آنهم خودشان را محروم از وکالت دیدند بعنوان صحت و عدم انتخابات مذاکرات طولانی می کردند و اذهان مردم را باین حرفها مشوب می نمودند ولی دراینکه مرحوم آقا شیخ محمد خیابانی خودش قبول نمایندگی را کرده بود محل تردید نیست اما مرحله ثانی که آیا پس از اینکه قبول نمایندگی کرده لازم است باو اعتبارنامه داده شود ؟ و در صورت نگرانی اعتبارنامه سمت نمایندگی را دارا است یا نه ؟ این مرحله ای است که باید مجلس حل کند و بنده معتقدم نماینده ای که دارای

اکثریت شد و از طرف ملت منتخب شد اگر انجمن هم از دادن اعتبارنامه امتناع کند آن شخص منتخب ملت است و می دانم آن مرحوم هم قبول نمایندگی را کرده و بعقیده بنده باید تجدید انتخاب شود دیگر موصول می کنیم بآراء آقایان نمایندگان محترم.

رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - اولاً در خصوص اینکه حاج شیخ اسدالله فرمودند بعد از انجام امر انتخابات تیریز و توابع که مرحوم خیابانی نمایندگی را قبول کردند تا فوت آن مرحوم سه سال طول کشیده بنده عرض می کنم از اول انتخابات تیریز توابع و عدل تعیین تکلیف آراء سهنت آباد با فوت مرحوم خیابانی هشت ماه طول کشیده دو سال و سه سال نبوده اما اینکه فرمودند بعد از حائز اکثریت شدن آقای خیابانی قبول نمایندگی را کرده اند و چون قبول کرده و فوت نموده اند باید تجدید انتخاب شود اینطور نیست چون مقصود از انتخاب کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان چند نفر برای رسیدگی و تحقیقات لازمه بوده و برای همین چیزهایی است که جناب عالی محل اختلاف نظر نشان واقعه است اولاً بعد از آنکه انجمن احساس کرد بکنفر حائز اکثریت است و او را وکیل دانست با اطلاع حکومت بآن شخص مراجعه می کنند و کتباً قبول یابد وکالت را از او می خواهند و او قبول یا رد می کنند اگر قبول کرد و فوت کرد آنوقت باید تجدید انتخاب نمود ولی ما هرچه در دوسیه ملاحظه کردیم چیزی ندیدیم بعد از فوت مرحوم خیابانی و آن اتفاقات و قضایا انجمن مرکزی مسئله را اتمام تصور کرده و حکم قطعی را بنظر مجلس شورای ملی احاله کرده است و در آن صورت مجلس که ما دیدیم حکم قطعی را محول مجلس می کنند و اگر اینطور نبود آنوقت به نمایندگی اطلاع می داد که قبول می کنید یا نه ولی ما هرچه در دوسیه ملاحظه کردیم هیچکدام از آنها نبود و گمان می کنم این توضیحات بقدریکه آقای - حاج شیخ اسدالله را متقاعد کند کافی است مقصود این است که کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان باین دقت کامل تمام اطراف قضایا را ملاحظه کرده چون این قضایا ناتمام بوده به بکان بکان منتخبین تیریز مراجعه شد که آیا قبول می کنید یا نه البته اگر قضیه تمام بود دیگر مراجعه بکمیسیون تحقیق لازم نبود.

رئیس - آقای آقا سید محمد تقی موافقت ؟

آقا سید محمد تقی - اگر اجازه می فرمائید . . .

رئیس - موافقت ؟

آقا سید محمد تقی - بلی موافقت

رئیس - آقای سیدالملک (اجازه)

سیدالملک - بنده اگر اجازه می دهم

يك ماده نظامنامه را برای آقای حاج شیخ اسدالله بخوانم .
رئیس - موافقت یا مخالف ؟
سیدالملک - موافقت
رئیس - آقای ملک الشعراء شما چه طور ؟
ملک الشعراء - بنده هم موافقت
رئیس - آقای محقق العلماء (اجازه)

محقق العلماء - بنده می خواستم يك سوالی از آقای حاج شیخ اسدالله بکنم

رئیس موافقت ؟

محقق العلماء - بلی با راپورت موافقت

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - بنده هم موافقت

رئیس - آقای نصرت الدوله

نصرت الدوله - موافقت و می خواستم عرضی عرض کنم و آقای حاج شیخ اسدالله را متذکر کنم باینکه آن اصلی را که اظهار فرمودند بجای خودش باقی است اما ماده قانون شبهه برای باقی نگذاشته است و صریحاً می گوید که اگر کسی اعتبارنامه نگرفته و فوت کرده باشد بعد از او کسی که حائز اکثریت است قائم مقام او می شود و در این صورت اگر ما بخواهیم مذاکره کنیم که اعتبارنامه گرفتن و نگرانی مربوط بقبول یا عدم قبول اسنادیه بلکه است جدا گانه ولی امروز ما در يك مرحله هستیم که قانون تصریح دارد و از آن طرف هم مسلم برحمتی است که اعتبارنامه داده نشده است پس در اینصورت مذاکرات و ایراد در این خصوص بی فایده است (بعضی گفتند صحیح است)

رئیس - آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی .

آقا سید محمد تقی - با وجود این که مذاکراتی که در زمینه انتخابات تیریز شد قدری مطلب را روشن کرد ولی معذراً عرض می کنم اینک مذاکره میشود که مجبورین تیریز اعتبارنامه گرفته اند یا نگرفته اند این توضیح را باید از بنده خواسته باشند که آنجا حاضر بودم و ریاست انجمن نظار را دارا بودم.

اعتبارنامه اصلاً گرفته نشده است و چون بعضی لجاجت هابیان آمده بود اگر اعتبارنامه هم میخواستند بدهند احرار آذربایجان قبول نمی کردند مگر اینکه از طرف مجلس شورای ملی حکایت شود و این حکایتی را که احرار آذربایجان می خواستند الحمدلله حالا بعمل آمده و اینکه میفرمایند ۳ سال طول کشیده خیر ده ماه بیشتر طول نکشیده که آقا شیخ محمد خیابانی مرحوم شد و اینکه میفرمایند زد و خورد در خصوص وکالت شدخیز زد و خورد برای این بوده که مواد قانون اساسی معترض شده بشود و بعضی به تحریکات در انتخابات مدخله نکنند و این شهرتها را بعضی اشخاص که می خواستند انتخاب شوند داده اند

و مقصود از این زد و خورد ها این بود که مواد قانون اساسی باید معترم شمرده شود و مجلس حکایت کند نه بنظریات اجانب یا بعضی زمامدارها باشد
رئیس - دیگر مخالفی نیست ؟
(اظهاری نشد)
رئیس - رای می گیریم آقایانیکه آقای وحید الملک را در تیریز تصویب میکنند قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - تقاضای از طرف دولت راجع تصویب هزار و پانصد تومان برای مخارج انتخاباتی که بالفعل در جریان است شده بکمیسیون بودجه ارسال میشود حالا باید يك نفر نایب رئیس بجای آقای سردار معظم خراسانی انتخاب شود (در این مرتبه اخذ آراء بعمل آمده آقایان دکتر لقمان و سیدالملک و میرزا محمد حسین صدرائی بکم کم قرعه برای استخراج آراء عمل شدند و پس از استخراج آراء بترتیب ذیل نتیجه حاصل شد)

عده نمایندگان (۷۰ نفر)

عده اوراق و مهر تأییدیه (۷۰)

آقای نصرت الدوله (۳۹) رای

آقای سلیمان میرزا (۲۳) رای

ورقه لایق (۱)

ورقه سفید علامت امتناع (۷)

رئیس - عده رای دهندگان هفتاد نفر

آرائی که برای آقای نصرت الدوله داده شده سی و نه و برای آقای سلیمان میرزا بیست و سه رای بوده است

آقای نصرت الدوله انتخاب شد

آقای امیرناصر از کمیسیون نظام استعفا داده اند انتخاباتی که در جلسه گذشته میبایستی بشود بجهت اینکه مستخرجین آراء معین نشده بودند معوق ماند حالا مستخرجین معین میشوند بعد که بیرون تشریف میبرند عده را که بایستی انتخاب شود انتخاب نمایند .

(آقای سید السلطان استعفا نموده آقایان حائری زاده آصف الملک و شیخ العزیز زاده بکم قرعه معین شدند)
حائری زاده - بنده نمی توانم بکنفر دیگر را انتخاب بفرمایم .
رئیس - همچو زحمتی ندارد بملایم سابقه ندارد کسی که بکم قرعه معین شد استعفا دهد و ضمناً خاطر آقایان را متذکر می شوم باینست که نفر برای کمیسیون خارج معین فرمایند فعلاً چند دقیقه تنفس داده می شود و در ضمن آقایان مشغول انتخابات خواهند شد .

(در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و پس از نیم ساعت مجدداً تشکیل گردید)

رئیس - راپورت کمیسیون بودجه مطرح است مذاکرات در ماده اول است آقایانیکه در کلیات متواستند اند بقدر کفایت حرف زنند باز موقع برای ایشان باقی مانده و در این ماده در کلیات می توانند

حرف بزنند .
نصرت الدوله مخبر کمیسیون بودجه اجازه میفرماید بنده چند کلمه توضیحاً عرض کنم؟
رئیس - بفرمائید

نصرت الدوله - چون تصویب لایحه بودجه بتأخیر افتاد و طباع آن پیش بینی هایی که راجع مدت شده بود بواسطه تاخیر از بین رفته کمیسیون بودجه لازم دید تجدید نظری در این لایحه بودجه بکنند پس از تجدید نظر ماده دوم راپورتیکه تقدیم شده بود و تغییر کرد چون تاریخ شروع با اجرای لایحه در راپورت کمیسیون از اول دلو معین شده بود چون مدت مقضی شده باوز حمل محول خواهد شد لهذا این ماده را بنده اصلاح میکنم بعد در جلسه دیگر خدمت آقایان تقدیم میکنم و علت اینکه هجده در این امر نشد این بود که چون بعد از مذاکره در ماده اول مذاکره در ضمیمه راپورت کمیسیون خواهد شد و وقت باقی خواهد بود لهذا قبل از آنکه بماده دوم و مواد بعد برسیم یکی دو فقره اصلاح جزئی است که الحاق می شود و بنظر آقایان محترم خواهم رسانید .

يك مسئله دیگر را هم تذکراً عرض میفرمائیم آن این است که اگر امشب نوبت مذاکره بماده مربوطه پیوسته وزارت معارف رسید تقاضا میکنم سکوت نمایند . برای آنکه هنوز تمام نشده و بواسطه بهران با وزارت معارف مذاکره نشده بود ولی امروز صبح مذاکره شده و تقریباً تکلیف معین شده است راجع بآن ماده هم پس از اصلاح عرض آقایان خواهد رسید .
رئیس - ماده اول قرائت می شود .
(بعضیون ذیل قرائت شد)

۱ - به تشکیلات مملکتی و وزارتخانه ها مطابق ضمیمه ذیل اعتبار داده می شود که در حدود آن اعتبارات بودجه جزء خور را تهیه کرده برای تصویب مجلس شورای ملی توسط وزارت مالیه ارسال فرماید .
رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی

(اجازه)
شیخ الاسلام اصفهانی - بنده با این ترتیب نمی توانم عرض را عرض کنم از قراریکه آقای مخبر می فرمایند معلوم می شود در راپورت تقریراتی داده شده و بنده مسبوق نیستم اگر تقریراتی داده شده باشد قبلاً مراجعه و مطالعه میکنم و بعد اظهار عقیده می نمایم ولی حالا نمی توانم اظهار عقیده کنم مخبر - تقریراتی در اساس لایحه داده نشده است و همانطور که عرض کردم فقط در ماده دوم راجع بتاریخ اجرای این لایحه تقریراتی داده شده در لایحه سابق نوشته شده بود از اول دلو معین شده و حالا نوشته خواهد شد از اول حمل نقطه نظر هم این بود که تصویب لایحه بتأخیر افتاده بود باین مناسبت از اول حمل نوشته شده بملایم امپدواری حاصل است که از حالا تا اول حمل بودجه و شرح خرج هم از طرف وزراء برسد و آن را هم در مجلس بیاوریم و تصویب بشود .
شیخ الاسلام اصفهانی - ممکن است اول سایر

آقایان اگر اظهاراتی دارند بفرمایند بنده بعد از آنکه صدر و ذیل مسئله را فهمیدم عرایض خود را در موقع عرض خواهم نمود.

رئیس — آقای حائری زاده (اجازه)

حائری زاده — آقایان بنده با اغلب مواد ضمیمه راپورت کمیسیون بودجه مخالفم ولی نه اینکه مخالف باشم با تقلیل خرج و یا اینکه مخالف باشم با اعتبار دادن بوزراء که در حدود اعتبارات بودجه مملکتی را مرتب نموده تقدیم مجلس شورای ملی نمایند بلکه با بیانات مخبر سابق کمیسیون که امروزه جزء قوه مجریه شده موافقم و متقدم که باید مصاری دور تشکیلات مملکتی کشید که همه روزه با فقر عمومی مخارجات زائد تولید نشود.

آقایان! مخارجات مملکتی بدیهی است که مانند خرج يك خانواده بر دو قسم است بعضی قابل تقلیل و حذف هست و بعضی قابل تقلیل و حذف نیست اگر يك خانواده عایداتش كثر از مخارجات شد برای تبدیل بودجه چه خواهد کرد؟ البته صرف نظر از مخارجات واجبه نخواهد کرد. از قبیل خرج خوراك سوخت. مخارج تحصیل اطفال و غیره. مسام است اولاً مخارج واجبه را در نظر می گیرد بعد اگر زائد داشته باشد صرف تعلیمات و تفتئات خواهد کرد از قبیل مخارج اسطبل و نظیفات و گدخانه و غیره.

آقایان! اگر تمایل بودجه خانواده را از این راه تصور کنیم که اسطبل باشد ولی نه تخارج داشته باشد فرضاً باسبها ثلث سابق خوراك دهیم مستخدمین اسطبل باشند ولی ثلث سابق بآنها حقوق داده شود البته اسبها از رفتار باز خواهند ماند و مستخدمین از طریق دزدی و خیانت امور خود را مرتب خواهند نمود و آن خانواده طولی نخواهد کشید که معدوم خواهد شد.

آقایان! راپورت کمیسیون بودجه که عبارت است از اجازه تشکیلات دوائر دولت مطابق اعتبارات و حدود معین) رفع بدیهی نمیکنند لازم است موافق احتیاجات امروزه اعتباراتی بدولت داده شود کدر حدود اعتبارات تشکیلات مملکتی را مرتب نمایند.

آقایان! اینسلك ادرات عریض و طویل بیج دربیج لازم ندارد اولاً قشون لازم است که رعیت راحت باشد دوم مدرسه لازم است که عامه راه سعادت خود را در آتیه بنور علم پیدا کنند سوم عدالت است که عامه را بتعمیل ثروت تشویق می کند آقایان راپورت کمیسیون بودجه ضمناً بدولت اجازه می دهد که حق مستخدمین را تقلیل کند این راپورت بدولت اجازه می دهد که مستخدمین را از شغل خود بدمین جهت منفسل نماید این راپورت دولت اجازه می دهد که بعضی ادرات را بکلی منحل کند حقیقتاً این راپورت بدولت اجازه می دهد که تغییراتی در

تشکیلات مملکتی بدهد ادارات زائد را حذف کند مخارجات را تقلیل کند علیهذا بنده با طرز تشکیلاتی که ممتناً از راپورت کمیسیون بودجه معلوم میشود مخالف تصور نشود بنده با تغییر تشکیلات مخالفم و یا اینکه محدود ساختن تشکیلات مملکت را موافق اعتبارات کل که منظور شود مخالفم بلکه عقیده دارم هر چه زودتر جلوگیری از اتفریط شده تشکیلات مملکتی را مرتب گردانیده فقط میدانم جلوگیری از خرج نكتم که دخل ما معلوم نیست بلکه جلوگیری ضرر خودش منفعت است

بنده عقیده دارم هر چه زودتر باید اعتباراتی به دولت داد که تشکیلات مملکت را در حدود اعتبارات مرتب کند ولی با موافقتیه راپورت کمیسیون بودجه مخالفم چرا که ضمناً اجازه داده شده که دولت تشکیلات غلطی که مناسب با حالت حاضره مملکت نیست بدهد.

آقایان باید موافق اعتبارات امروزه مملکتی را مرتب نموده بنده غلط می دانم ماها خواسته باشیم تشکیلاتی موافق تشکیلات امروزه فراتر بدهیم ما دوست سال قبل دول اروپای امروزه را در نظر بگیریم.

آقایان! نمیتوانیم به مزاق قشون نگه داریم مگر آنکه چهل کروم مخارج آنرا تصویب کنیم. ما نمیتوانیم مدارس ابتدائی برای تحصیل يك کروم اطفال تأسیس کنیم مگر آنکه اقلاً بیست کروم مخارج آنرا پیش بینی کرده باشیم.

آقایان بفرموده بنده باید موافق احتیاجات امروزه تشکیلات مملکتی را مرتب نمود البته برای اعتبارات داخل مملکت قشون لازم است که اشخاص سرکش و متعمر را به حساب دعوت کند و اشخاص ضعیف بتوانند از حاصل دسترچ خود راحت استفاده کنند و وزارتی برای انتظامات لازم داریم خواه با سهم وزارت جنگ باشد یا داخله یا انتظامات.

البته برای جمع آوری عایدات وزارتنی لازم است که عرایض مستقیم غیر مستقیم را از قبیل گمرک و معادن و حق انبوه و دست و تلگراف راجع آوری کند. بدیهی است برای دفاع از سیاست خارجی ما وزارتنی لازم است که مأمورین در نقاط لازم داشته باشند که حفظ استقلال و آزادی و سوابق ما را بکنند مسلم است وزارت معارفی لازم است که آدم برای آتیه این مملکت تهیه کند که همه روزه برای جانب مستشار دست گذاشتی بضرر اردوئی و امریاتی دراز نكتم و البته لازم است وزارتنی برای قطع و فصل دعاوی داشته باشیم.

آقایان! بنده عقیده دارم عجلتاً همین پنج وزارت را بطوریکه کلاً از عهده خدمات خود برآیند تصویب کنیم. بعداً گراز عایدات مملکت فاضلی داشته باشیم باید وزارتنی برای حوائج عمومی از قبیل ارزاق نظیفات روشنائی شهرها و غیر ذلک تأسیس کنیم. بعد از عرایض مقدماتی راجع بضمیمه راپورت کمیسیون

بودجه لابد ماده بدهد تفکر بدهم. ماده اول و دوم راجع به مخارجات دربار سلطنتی و مجلس شورای ملی. بنده عقیده دارم با فقر عمومی و حالت بدیهی امروزه لازم است خیلی کمتر از آنچه تصویب شد مقرر گردد و بیش از این عجلتاً در این موضوع عرضی نمیکند.

ماده سوم راجع به مقرری مصدعی میرزا. بنده عقیده دارم باید حذف شود چرا که مجلس شورای ملی در سوم شعبان ۱۳۲۹ انعامی جهت قاتل تصویری مصدعی میرزا مینمیکند.

بعلاوه در هفتم ذی قعدة ۱۳۲۹ حقوق مخالفین حکومت ملی قطع شده ماها چه جهت دارد با فقر ملت ایران سالی فلان مبلغ بیک نفر خائن بوطن تصویب کنیم از حاصل دسترچ رهایای مظلوم داده شود. ماده چهارم. راجع به مخارج ریاست وزراء و کابینه. البته خیلی زیاد است چرا که بدبختانه اشخاص فقیر که دارای بار و اتومبیل و لوازم آتش نیستند عملاً از اشتغال این مقام محروم هستند و با فقر عمومی خویش نتایج را قدری کمتر قرار داد و چشم از رقابت و نشخوار بی معنی پوشید.

راجع بماده پنجم وزارت مالیه و گمرکات بنده عقیده دارم که اگر امروزه تازه ده سال افلا دولت در حدود قوانین موضوعه مالیاتهای غیر مستقیم را در تحت مواد و شرایطی جزء بجزء در تمام ایالات و ولایات بفرایند گذارده و ضمناً برای جمع آوری مالیه طامه و تقشیر از عایدات اشخاصی که طرف حساب دولت در عایا هستند مأمورین سیاری اطراف اعزام دارد که عایدات را جمع آوری کرده و جلوگیری از خلاف قانون اشخاص طامه بچی نمایند البته خیلی مخارج کمتر و نظامات بتدریج مرتب تر از امروز خواهند شد.

ماده (۱۷۰۶) راجع به مخارج وزارت داخله و جنگ. آقایان بودجه وزارت داخله و جنگ در سه بیجی ثلث (۸-۱۸۶۳-۹۳۰) تومان بوده و امروزه موافق راپورت کمیسیون بودجه (۱۱۳۵۰۰۰) تومان شده البته ما از چندین قبل تا بحال قشون خود را معض حمله بممالك دیگر نگاهداری نکردیم بلکه فقط برای سرکوبی اشرار داخلی بوده فرقی که امسال با سال گذشته وارد این است که در سه سابق بیشتر قوای مسلحه تحت امر وزارت داخله بوده و باحالت بر نظم افراد نظامی منظره رفعت انگیزی را تشکیل می دادند.

و امروزه وزیر جنگ فعالیت بخرج داده و از قرار مسموح عهده حاضر قشون تحت السلاح در کعبه مملکت ایران سی هزار است و با اعتبار هیجده کروم اگر اسلحه بقدر کفایت باشد بتصدیق مطمئن ممکن است چهار پنج هزار نفر نظامی تحت اسلحه نگاه داریم در این صورت قوای نظامی ما کاملاً میتواند ما را مطمئن سازد که در داخله اشرار نمیتوانند حرکات سابق خود را تجدید کنند و مالیاتها کاملاً وصول خواهد شد و وزارت داخله محتاج بفرستادن

امثال الان الدوله نخواهد شد آقایان در سه بیجی ثلث مبلغ (۲۱۸۶۲) تومان فقط مواجب حکام و فرمان. فرمانای این مملکت فقیر بوده.

در صورتیکه این آقایان غیر از فلج ساختن چرخهای سایر دوائر دولتی و غارت رعایا بعنوان مختلفه شغل ندارند. البته در امور قضائی رجوع بدلیه در امور انتظامی رجوع بنظامیه و امتیه خواهند کرد. و مالیات را امنای مالیه جمع آوری مینمایند بنده نمیفهمم بلکه از اشراف مملکت گریزهایی را بنام حکومت و فرمانروائی چرا باید اشتغال کنند و قدرت دولت را وسیله غارت رعیت بدبخت قرار دهند. ماده ۸ راجع به مخارج وزارت عدلیه وثبت استاد آقایان بودجه وزارت عدلیه در بیجی ثلث (۳۰۲۳۰۴۵۵) تومان بوده و امروز موافق راپورت کمیسیون بودجه (چهار صد هزار تومان) شده بعلاوه (مخارج تأسیس اداره ثبت استاد) بنده با راپورت مخالفم اگر چهار صد هزار تومان فقط مخصوص تأسیس اداره ثبت استاد در مرکز و ایالات و ولایات است و معاکم استیفاف و صلاویه و بدایت و تمیز بکلی منحل خواهد شد و متداعین در امورات شرعی رجوع بحکام شرع ننموده و در عرفیات بحکمت قطع منازعه خواهند نمود بنده موافقم و اگر تشکیلات عدلیه که فراسابق باقی خواهد ماند با عیاضی معاکم از عوائد عدلیه امراریات باید بنمایند بنده مخالفم چرا که من غیر مستقیم بمأمورین عدلیه اجازه تضییع حقوق عامه داده شده با و جردی که در سه بیجی ثلث (۵۵۲۳۰) تومان علاوه بر تصویبی کمیسیون بودجه اعتبار داشته اعضا معاکم صلاویه و بدایت یزد حقوق از دولت دریافت نمی داشتند فقط از عایدات عدلیه مكلف بودند زندگانی خود را تأمین کنند.

ماده ۹. راجع به مخارج وزارت فرامه عامه. آقایان. شصت هزار تومان اعتبار جهت وزارت فوائد عامه اگر فقط معض جمع نمودن مبلغ (۵۲۱۴۵) تومان عایدات معادن است بهترین است که بکلی معادن آزاد باشد و وزارت فوائد عامه منحل گردد و اگر مقصود ایجاد عایدات جدید و بکار انداختن منابع ثروت مملکت است خیلی کم است آقایان. بنده میدانم که مجلس چهارم موافقت با افکار و نظر بنده من نخواهد نمود که فقط...

حاج شیخ اسدالله - صبح است. **حائری زاده** - بلی صبح است. که فقط تشکیلات مملکتی را بتحصیل پنج وزارت خانه که عبارت از وزارت انتظامات و وزارت عایدات و وزارت دفاع از سیاست خارجی و وزارت معارف و وزارت عدلیه بشاید و اگر عایدات مملکت فاضلی داشته باشیم و وزارت بنام حوائج عمومی تأسیس کنیم بطایفه که عرض کردم مقصودی غیر از ادای تکلیف و روشن ساختن افکار عمومی که ملت مخالف حقیرا راپورت کمیسیون بودجه بداند نداشته و ندارند و در مکتبی که معاکم...

های محترم بنده مثلاً کرات مفصلی فرموده از قبیل معارف و صحبه و غیره که مخصوصاً بنده اظهاری نمی کنم که حمل بر اسلوس و هرام فریبی نشود آقایان شماها در عمارات عالیه زندگانی نموده اید به انواع نعم الهی متمتع بوده و هستید بلکه بعضی از شما کراراً کرسی ایالت و حکومت را اشتغال نموده اید ابداً فکر شماها متوجه يك نفر رعیت نیست و نخواهد شد که سالی ۳ ماه باید با هو بیج معیشت کند و ۳ ماه فقط با هاف تعیش کند. مأمورین وزارت داخله حاصل دست رنج این بدبختان را با ناع و اقام میگیرند فریادرس ندارند.

آقایان و همکاران امروزی من شماها همیشه طرف احترام مأمورین دولت بودید ناله و فریاد و استغاثه مظلومین شهر پایکی را کجا شنیدید که دوازده هزار تومان مالیات بپردازند فرزند سردار ظفر بختیاری بعنوان تقدیمی حکومت بفتح پنج هزار تومان مطالبه نموده و از دولت بعد از انفصال دولت گرفته رعیت را سه هزار تومان تقدیمی داده غارت کند. آقایان! شماها در شهر تهران قوای مسلح دولتی را در میدان مشق تماشا می کنید ابد ناله تاجران کرمانی و یزدی را که بکلی از غارتگری اشرار فارس و رشکست شده اند نمی شنوند.

مخبر - بنده در اظهارات همکار محترم خودم مخالفتی با کلمات و اصول لایحه بوده است بناط نکردم همکار که خودشان فرمودند با اظهارات مخبر محترم سابق کمیسیون هم کاملاً موافق بودند و بنده از این توافق که در اصول حاصل شده خیلی متشکرم نسبت بهوار ضمیمه هم يك نظریاتی داشتند که میشود گفت آن نظریات هم با نظریات دولت و کمیسیون مخالفتی نداشته برای اینکه تمام نقطه نظرشان تقلیل بودجه بود حالا عملی هست یا نیست؟ وقتی داخل مذاکره می شدیم اگر خواستند اعتراضاتی بفرمایند در همراه تجدید اعتراضی نمودند بنده جواب عرض می کنم.

رئیس - آقای فتح الدوله بفرماید. **فتح الدوله** - بلی. **رئیس** - آقای سلطان العلماء مخالفید با موافق **سلطان العلماء** - بنده مخالفم. **رئیس** - بفرمایید.

سلطان العلماء - بنده از آقای مخبر محترم سؤال می کنم یا اینکه هیئت دولت سابق پیشنهادی به مجلس کرد و مجلس دوم به کمیسیون بودجه رجوع نموده و کمیسیون وارد عمل و زمینه کار شد و مدتی عمر مجلس در اطراف آن صرف شد در کلیات هم مجلس شورای ملی رأی داد حالا چه باعث شده است که اجرای آن تأخیر شده البته خاطر مبارک آقایان مستحضرات است که مهمترین وظیفه ما نمایندگان حفظ حقوق موکدین است و این تأخیر اجرای بودجه بملتی ضرر مملکت است سابقاً در این مجلس مذاکره شد که روزی هفت هزار و پانصد تومان یا هفت هزار تومان ضرر این ملت غم دیده است و متجاوز

از سیصد هزار تومان خواهد شد. سی صد هزار تومان مالیه دولات نمی شود باید افلا دو ملین از ملت فقیر گرفته شود تا سیصد هزار تومان آن بمرکز برسد چنانچه یکی از آقایان نمایندگان محترم درشت همین کرسی خطاب گفتند صورت عظیم الحثه دره ما صورت عظیم الحثه دیدیم که عوائد بعضی از ولایات واقعاً چه حال اسفناکی داشت حقیقتاً عرض میکنم نمایندگان دلسوز مملکت و ملت هستند صاحب اختیار امور هستند چنانچه خدا ویغیر بخدا میفرمایند اگر کسی متولی امر مسلمانی شود مسئول خداست (کلکم راع و کلکم مسئول عن رعی) از شخص اول اعلیحضرت شهرباری و زمام داران مملکت و بنده هر يك مسئول ملت هستیم. برای ملت بدبخت و بیوائی که شغل منبع ودانه بزرگ او جوکاری است و کار مهم او عمله کی است سیصد هزار تومان خیلی زیاده است. خوب است آقایان بزرگوار می کنند و رأی بدهند بنده هم با آقایان نمایندگان اقلیت که فرمودند این بودجه بودجه حقیقی نیست موافقم و تصدیق می کنم موازنه حقیقی است مناقشه در اصطلاحات نیست.

علی ای حال ما باید جانب افلا را برای ملت بگیریم مثلاً عایدی يك ولایت را چهار ده هزار تومان قلند آدمی کنند و امین مالیه آن شهر میبوسد.

دوست و چهل و سه تومان عایدی کتیرای اینجاست و حال آنکه در آنجا ده نفر تاجر معتبر کتیرا هستند و صدی سی از دسترچ رعیت را می گیرند. آباد و خروار و پنجاه کتیرا در این مملکت جز فروش می شود این هم عرض سابق بنده را تأیید می کنند که سیصد هزار هم تومان برای این ملت خیلی زیاد است. اگر پنجاه هزار تومان از این سیصد هزار تومان را بمدارس مان یعنی باین دانشمندان مملکت می دادیم یکنه تعطیل نمی کردند.

در این مملکت قدرتش معلوم نیست و دانشمندان ما می بیست و دو تومان می گیرند آنهم هفت ماه تعطیل اگر سیصد هزار تومان می داشتیم مدارس را تعطیل نمی شد اطفال ما سرگردان نمی شدند و معلمین و دانشمندان تعطیل نمی کردند بنابر این استدعا می کنم بنحوی که کمیسیون بودجه در ابتدا راپورت داد آقایان بزرگوار می کنند و رأی بدهند.

آقایان شما صاحب اختیاری این ملت و مملکت را دارید اگر صاحب اختیاری نداشته باشید بطور در اموال این ملت بدبخت مداخله می کردید؟ مالیات بدهند یا نه؟ زیاد یا کم شود یا نشود و فلان آبادی معاف شود یا نه و برابر بدهند باز تکرار می کنم خوب است آقایان در حداقل ملاحظه فرما و متعاقباً بکنند. بنده عرایض خود را در این موضوع بیان کردم و اگر جراید درج نکنند عرض می کنم (ما بلطف حسن قول الالیه رفیق عتید) بیش از آنهم عرض ندارم. **مخبر** - آقای سلطان العلماء بعنوان مخالف مخالف فرمایشی فرمودند ولی مخالفتی با اساس لایحه